

II. Raad van State

Arrest nr. 169.628 van 30 maart 2007, Beens

Voorzitter: J. Bovin

Staatsraden: J. Lust, G. Van Haegendoren, J. Bovin

Advocaten: R. Hens, S. Stevens, H. Vermeiren (loco R. Hens), I. Bockstaele (loco S. Stevens)

Auditoraat: P. Barra, W. Van Noten

Inzake: Franciscus Beens t. het Vlaamse Gewest

Rechtspraak

Regularisatievergunning - zone op 10 m van landsgrens - bouwverbod uit Belgisch-Nederlands grensverdrag

Overeenkomstig artikel 34, eerste lid van de Overeenkomst tot vaststelling van de grenzen tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden, ondertekend te Maastricht op 8 augustus 1843, zal "(i)n het toekomstige en in het belang der beyde Staeten, (...) geen gebouw of woonhuys, hoegenaemd, opgericht mogen worden ten zy op den afstand van tien meters (ellen) van de grensline". Er is hoegenaemd geen reden om aan te nemen dat het verdrag ten tijde van de bestreden beslissing onwerkzaam was geworden. Integendeel is het in de loop der tijd herhaaldelijk aangepast, zoals bijvoorbeeld in 1976 en 1982.

TEKST VAN HET ARREST

DE RAAD VAN STATE, Xe KAMER,

Gezien het verzoekschrift dat Franciscus Beens op 27 mei 1994 heeft ingediend om te vragen 1/ dat het besluit van 19 januari 1994 van de Vlaamse minister van Openbare Werken, Ruimtelijke Ordening en Binnenlandse Aangelegenheden waarbij hem de vergunning geweigerd wordt voor het regulariseren van een paardenstal op een perceel te Kalmthout, Steertse Duinen, kadastraal gekend sectie A, nrs. 557 x 5 en z 5, wordt nietigverklaard, en 2/ dat de geweigerde vergunning "als verleend" wordt verklaard;

Gezien de memories van antwoord en van wederantwoord;

Gezien het verslag opgesteld door auditeur P. Barra;

Gelet op de beschikking van 20 oktober 1999 die de neerlegging ter griffie van het verslag en van het dossier gelast;

Gelet op de kennisgeving van het verslag aan partijen en gezien de laatste memories;

Gelet op de beschikking van 12 oktober 2006 waarbij de terechtzitting bepaald wordt op 14 november 2006, datum waarop de zaak is uitgesteld tot de terechtzitting van 28 november 2006;

Gehoord het verslag van staatsraad J. Lust;

Gehoord de opmerkingen van advocaat H. Vermeiren, die loco advocaat R. Hens verschijnt voor verzoeker, en van advocaat I. Bockstaele, die loco advocaat S. Stevens verschijnt voor de verwerende partij;

Gehoord het eensluidend advies van eerste auditeurafdelingshoofd W. Van Noten;

Gelet op titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973,

WIJST NA BERAAD HET VOLGENDE ARREST:

I. De feitelijke gegevens

1. Op 22 januari 1991 dient verzoeker een bouwaanvraag in tot regularisatie van een reeds gebouwde paardenstal gelegen te Kalmthout, Steertse Duinen op een perceel kadastraal bekend sectie A, nrs. 557 x 5 en z 5. Het college van burgemeester en schepenen weigert de vergunning bij beslissing van 26 juni 1991. Verzoekers beroep tegen de weigering wordt op 11 maart 1993 verworpen door de bestendige deputatie van de provincieraad van Antwerpen. Ook het beroep van verzoeker tegen die beslissing wordt verworpen, met een besluit van 10 januari 1994 van de Vlaamse minister van Openbare Werken, Ruimtelijke Ordening en Binnenlandse Aangelegenheden. In hoofdzaak wordt gemotiveerd:

“Overwegende dat de grond volgens het gewestplan Turnhout, vastgesteld bij koninklijk besluit van 30 september 1977, gelegen is in een landschappelijk waardevol agrarisch gebied; dat in dit gebied, overeenkomstig de noodzakelijke samenlezing der artikelen 11 en 15 van het koninklijk besluit van 28 december 1972 betreffende de inrichting en de toepassing van de ontwerp-gewestplannen en de gewestplannen, bestemd voor de landbouw in de ruime zin, bepaalde beperkingen gelden met het doel het landschap te beschermen of aan landschapsontwikkeling te doen; dat de daar voorgestelde handelingen en werken de schoonheidswaarde van het landschap niet mogen in gevaar brengen;

Overwegende dat zich op het perceel een grote villa, een zomerhuisje en een paardenstal – deze laatste als voorwerp van het beroep - bevinden; dat het perceel niet wordt gebruikt voor een landbouwbedrijf en het evenmin deel uitmaakt van een groter terrein in functie van een landbouwexploitatie; dat de ter regularisatie voorgestelde stal 15 m bij 12 m meet en zou gebruikt worden in functie van een paardenfokkerij; dat het hier echter een, op de villa en zomerhuisje te na, ongeschonden landschappelijk waardevol agrarisch gebied betreft dat structureel nog niet is aangetast en bijgevolg niet in aanmerking komt voor het vestigen van niet-agrarische bedrijven of accommodaties ten behoeve van een recreatieve bezigheid; dat bovendien kwestieuze stal zich deels situeert op minder dan 10 m van de grens met Nederland en bijgevolg in strijd is met artikel 43 van het Verdrag van Maastricht d.d 8 augustus 1843, volgens hetwelk geen gebouwen, woonhuizen of welke constructie dan ook mag opgericht worden op een afstand van minder dan 10 m van de landsgrens; dat bijgevolg de stal wegens zijn planologische onverenigbaarheid en strijdigheid met voornoemd grensverdrag een goede ruimtelijke ordening in het gedrang brengt en dus het beroep van de particulier dient verworpen”.

2. De bevoegdheid van de Raad van State

2. Ambtshalve moet worden vastgesteld dat het de bevoegdheid van de Raad van State te buiten gaat om, in geval van vernietiging door de Raad van State van de bestreden beslissing, de vergunning die verzoeker nastreeft “als verleend” te

verklaren. De beslissing om de vergunning al dan niet te verstrekken komt de verwerende partij toe. In voorkomend geval zal een vernietiging van het ministerieel besluit van 19 januari 1994 haar er wel toe verplichten zich opnieuw uit te spreken over het beroep dat verzoeker destijds bij haar heeft ingesteld tegen de beslissing van 11 maart 1993 van de bestendige deputatie.

3. Het belang van verzoeker

3. Ter terechtzitting van 14 november 2006 rijst de vraag naar verzoekers wettig belang bij het ingestelde beroep. De vraag behoeft geen antwoord aangezien, zoals hierna blijkt, de vordering ongegrond is en dus hoe dan ook verworpen moet worden.

4. De grond van de vordering tot nietigverklaring

4. De bestreden beslissing steunt op twee motieven, die in principe elk afzonderlijk de bestreden weigering kunnen verantwoorden: planologische onverenigbaarheid én strijdigheid met artikel 43 (lees: 34) van het verdrag van Maastricht van 8 augustus 1843. In een eerste middel betwist verzoeker het eerste motief; in een tweede middel, het tweede motief. Terecht wijst de auditeur erop –en betwist verzoeker niet- dat de middelen alleen tot vernietiging kunnen leiden wanneer ze beide gegrond zijn.

5. Wat het tweede motief betreft voert verzoeker, in het tweede middel, in essentie aan dat het onwettig is om in 1994, “om formalistische redenen” en “pour les besoins de la cause”, nog een beroep te doen op het grensverdrag van 8 augustus 1843 tussen België en Nederland. Hij wijst er op dat artikel 34 van het verdrag wel bepaalt dat geen bouwwerk of woonplaats mag worden opgericht op minder dan tien meter van de rijksgrens, maar dat uit het verdrag toch ook af te leiden is “dat men een soepele houding aanneemt opzichtsens eigenaars [zoals verzoeker] van percelen die zich over de staatsgrens uitstrekken”, dat men “het verdrag moet plaatsen in zijn tijdsgeest” en dat er sedert de inwerkingtreding ervan “enorm veel” veranderd is op het vlak van de internationale betrekkingen. Verzoeker besluit dat het verdrag thans

alle belang verloren heeft en dat zijn toepassing indruist tegen de finaliteit ervan en van het recht in het algemeen.

Verwerende partij antwoordt in de memorie van antwoord dat geen enkele van de uitzonderingen waarin het verdrag voorziet, op het eigendom van verzoeker van toepassing is en dat het verdrag noch impliciet, noch expliciet werd afgeschaft.

In de memorie van wederantwoord herhaalt verzoeker “[d]at er geen twijfel over kan bestaan dat dit grensverdrag in onze huidige samenleving aan alle belang heeft ingeboet en thans voorbij gestreefde regelgeving bevat”. Hij doet gelden dat mag worden aangenomen dat niettegenstaande het verdrag nooit expliciet werd afgeschaft, het “dode letter is geworden en minstens impliciet niet langer van kracht is”.

6. Naar luid van artikel 34, eerste lid, van de Overeenkomst tot vaststelling van de grenzen tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden, ondertekend te Maastricht op 8 augustus 1843, zal “[i]n het toekomstige en in het belang der beyde Staeten, [...] geen gebouw of woonhuys, hoegenaemd, opgericht mogen worden ten zy op den afstand van tien meters (ellen) van de grenslinee”.

Er is hoegenaemd geen reden om aan te nemen dat het verdrag ten tijde van de bestreden beslissing onwerkzaam was geworden. Integendeel is het in de loop der tijd herhaaldelijk aangepast, zoals bijvoorbeeld in 1976 en 1982. In het laatste geval is het verdrag, met inwerkingtreding op 7 juli 1982 en met terugwerkende kracht tot 1 januari 1982, aangevuld geworden met een artikel 34, laatste lid (BS 25 augustus 1982), luidend:

“De bevoegde autoriteiten van beide Staten kunnen, in gemeen overleg, vergunningen verlenen die verdere afwijkingen toestaan van datgene wat wordt bepaald in de eerste alinea, op voorwaarde dat het toezicht aan de grens op voldoende wijze kan blijven worden uitgeoefend”.

7. Die aanvulling brengt verzoeker er overigens toe in de laatste memorie het middel een geheel nieuwe wending te geven: “Uit niets blij[k]t dat, met gemeen overleg tussen de twee staten, deze

afwijking van enkele luttele meters niet had kunnen worden toegekend en het is alleszins zeer duidelijk dat het toezicht op de grens op geen enkele wijze daardoor zou zijn aangetast”.

Met andere woorden heet het nu niet meer dat het verdrag van 8 augustus 1843 verouderd is en niet in aanmerking mocht worden genomen, maar beroept verzoeker er zich juist op -op artikel 34, laatste lid-, door namelijk de verwerende partij tegen te werpen geen gebruik te hebben gemaakt van de mogelijkheid om in zijn geval, in overleg tussen de betrokken staten, van het verbod in het eerste lid af te wijken. Door zijn initiële middel aldus een totaal verschillende invulling te geven, voert verzoeker in wezen een nieuw middel aan. Dit nieuwe middel, aangezien het voor het eerst in de laatste memorie wordt geformuleerd, is evenwel slechts ontvankelijk in zoverre het van openbare orde is of nog niet eerder kon zijn aangebracht. Noch het een, noch het ander blijkt het geval.

8. Uit wat voorafgaat volgt dat het tweede middel, zoals het oorspronkelijk werd aangevoerd en toegelicht, ongegrond is en, zoals het in de laatste memorie wordt aangevuld, laattijdig is. De verwerping van het tweede middel brengt, zoals hiervoor gezien, mee dat evenmin het eerste middel tot de nietigverklaring kan leiden.

9. In een *derde middel* doet verzoeker “misbruik van recht” gelden. Verzoeker licht toe dat de gemeente Kalmthout geen belang heeft bij het afbreken van een bescheiden paardenstal van dertig jaar oud, dat zij de bestaande toestand gedoogd heeft en zodoende haar recht heeft verwerkt om herstel in de oorspronkelijke toestand te eisen, en dat de wet van 22 december 1970 de mogelijkheid biedt om andere, meer billijke herstelmaatregelen te nemen.

10. In het auditoraatsverslag wordt er op gewezen dat te dezen niet de gemeente, maar het Vlaamse Gewest de verwerende partij is en dat het beroep niet tegen een herstelmaatregel gericht is, maar tegen de weigering van een bouw-aanvraag. Verzoeker betwist dat in de laatste memorie met geen woord.

Het middel wordt om de redenen vermeld in het auditoraatsverslag, verworpen.

OM DIE REDENEN BESLUIT DE RAAD VAN
STATE:

Artikel 1. Het beroep wordt verworpen.

Artikel 2. De kosten van het beroep, bepaald op
99,16 euro, komen ten laste
van verzoeker.

II. Raad van State

Arrest nr. 195.995 van 14 september 2009, Van Pollaert

Rechtsmacht: Raad van State

Staatsraden: R. Stevens, P. Lefranc en J. Van Nieuwenhove

Auditoraat: T. De Waele (eensluitend)

Partijen: L. Van Pollaert en J. Bovijn t. de Stad Dendermonde en de Deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen

Advocaten: D. Lindemans en F. De Preter, J. Nijs

Rechtspraak

Gemeentelijk RUP – verhouding met structuurplan

Een GRUP kan ook opgemaakt worden ten behoeve van ontwikkelingen die niet noodzakelijkerwijze opgenomen of voorzien waren in het GRSP, zolang het niet strijdig is met de principes van het GRSP.

RSV – maximum oppervlakte lokaal bedrijventerrein

Lokale bedrijventerreinen kunnen niet alleen worden gelokaliseerd in de hoofddorpen maar eveneens in economische knooppunten, waaronder de kleinstedelijke gebieden. De richtinggevende norm uit het RSV met een maximum oppervlakte van 5 ha voor nieuwe lokale bedrijventerreinen geldt enkel voor de hoofddorpen en niet voor de economische knooppunten.

Plan-m.e.r.-plicht – directe werking Europese richtlijn

De plicht die artikel 3.2 van de SEA-richtlijn aan de lidstaten oplegt om plannen die aanleiding geven tot MER-plichtige projecten ook zelf te onderwerpen aan een milieubeoordeling, is voldoende duidelijk en nauwkeurig om te kunnen aannemen dat deze bepaling directe werking in de Belgische interne rechtsorde heeft. Overeenkomstig artikel 3.2, a) van de SEA-richtlijn dient voor plannen en programma's die worden voorbereid voor een aantal sectoren, zoals in casu industrie en ruimtelijke ordening, en die het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in bijlagen I en II bij de richtlijn 85/337/EEG genoemde projecten, een plan-MER te worden opgemaakt. De richtlijn 85/337/EEG werd omgezet bij besluit van de Vlaamse regering van 10 december 2004 houdende vaststelling van de categorieën van projecten onderworpen aan milieueffectrapportage. Punt 10, a) van bijlage II bij het voornoemde besluit duidt infrastructuurprojecten, meer bepaald industrieterreinontwikkeling met een oppervlakte van 50 ha of meer, aan als project-MERplichtig.

RUP – stedenbouwkundige voorschriften – flexibiliteit – rechtszekerheidsbeginsel en zorgvuldigheidsbeginsel

Het rechtszekerheidsbeginsel en het zorgvuldigheidsbeginsel impliceren niet dat de overheid die een ruim-

telijk uitvoeringsplan uitvaardigt, alle aspecten van de betrokken regeling op een precieze en gedetailleerde wijze moet regelen. De plannende overheid vermag in bepaalde omstandigheden en voor bepaalde aspecten stedenbouwkundige voorschriften in veeleer algemene en vage bepalingen te beschrijven, waarbij een ruimere beoordelingsruimte wordt gelaten aan de vergunningverlenende overheid dan normaal gesproken het geval zou zijn. Deze mogelijkheid veronderstelt wel dat voldoende controlemaatregelen en procedurele waarborgen worden geboden, onder meer door het openbaar onderzoek dat voorafgaat aan de vaststelling van een plan en door een adequate rechtsbescherming die wordt geboden tegen zowel de bepalingen van een plan als tegen de vergunningsbeslissingen die op een plan zijn gebaseerd. De bepaling in een RUP dat de maximale oppervlakte van bedrijfsperven van 5.000 m² als een "richtnorm" vaststelt, de bepaling die inhoudt dat "het optrekken van gebouwen met meerdere bouwlagen (...) wenselijk (is)", de bepaling die "de voorkeur" geeft aan "een zuinig ruimtegebruik" en de bepaling die stelt dat de "twee laagst gelegen percelen" pas ingericht kunnen worden nadat de overige percelen zijn ingericht of bebouwd en nadat wordt aangetoond dat er geen problemen ontstaan voor de waterhuishouding van de zone, schenden het rechtszekerheidsbeginsel niet.

TEKST VAN HET ARREST

Gezien het verzoekschrift dat Leo VAN POLLAERT, Jeanine BOVIJN en Gui VAN POLLAERT op 11 augustus 2006 hebben ingediend om de nietigverklaring te vorderen van:

1. het besluit van de gemeenteraad van de stad Dendermonde van 15 februari 2006 houdende definitieve vaststelling van het gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Hoogveld I";
2. het besluit van de bestendige deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen van 18 mei 2006 houdende goedkeuring van het gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan nr. 21 "Hoogveld I" van de stad Dendermonde;

Gelet op het arrest nr. 166.436 van 9 januari 2007 waarbij de schorsing van de tenuitvoerlegging van de bestreden beslissing wordt verworpen;

Gelet op het arrest nr. 183.776 van 4 juni 2008 waarbij de debatten worden heropend en de zaak volgens de gewone procedure wordt voortgezet;

Gezien het verslag opgemaakt door auditeur T. DE WAELE;

Gelet op de kennisgeving van het verslag aan partijen en gezien de laatste memorie van de verzoekende partijen;

Gelet op de beschikking van 16 december 2008 waarbij de terechtzitting bepaald wordt op 30 januari 2009;

Gehoord het verslag van staatsraad J. VAN NIEUWENHOVE;

Gehoord de opmerkingen van advocaat F. DE PRETER, die verschijnt voor de verzoekende partijen, van advocaat P. VANDENDAEL, die loco advocaat J. NIJS verschijnt voor de eerste verwerende partij, en van bestuurssecretaris K. VAN KEYMEULEN, die verschijnt voor de tweede verwerende partij;

Gehoord het eensluidend advies van T. DE WAELE;

Gelet op titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;

OVERWEEGT WAT VOLGT :

I. De feiten

1.1. De verzoekende partijen wonen aan de Mechelsesteenweg, vlakbij het kruispunt met de oosterring van Dendermonde. In de onmiddellijke omgeving van hun eigendom, aansluitend op een reeds bestaand bedrijventerrein ("Hoogveld"), wenst het stadsbestuur van Dendermonde een nieuw lokaal bedrijventerrein te creëren middels een gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (hierna: GRUP). Het gebied van het voorontwerp van GRUP bevindt zich ten oosten van de stad Dendermonde, begrensd door de Mechelsesteenweg (N17) in het noorden, de oosterring van Dendermonde (N41) in het oosten, de straat Vlassenhout in het zuiden en de Korte Dijkstraat in het westen. Het plangebied ligt volgens het bij koninklijk besluit van 7 november 1978 vastgestelde gewestplan Dendermonde in agrarisch gebied, dat is omgeven

door woongebied, industriegebied en gebied voor ambachtelijke bedrijven en kmo's.

1.2. Op 19 januari 2005 wordt een plenaire vergadering gehouden over het voorontwerp van het GRUP "Hoogveld zone I". De gemeenteraad van de stad Dendermonde stelt op 18 mei 2005 het GRUP "Hoogveld zone I" voorlopig vast. Uit de plannen blijkt dat de bedrijvenzone ontsloten zou worden via de straat Vlassenhout, dat langs de Korte Dijkstraat en de Mechelsesteenweg achter de woningen een zone voor private sier- of moestuinen wordt ingekleurd en dat aansluitend daarbij nog eens een zone voor groene buffer wordt ingekleurd met een gesloten karakter, te realiseren in het plantseizoen voorafgaand aan de inrichting van de betrokken sectie van het bedrijventerrein. Aan de zijde van de Mechelsesteenweg is deze groene bufferstrook over de volledige lengte 50 meter breed.

1.3. Tijdens het openbaar onderzoek, dat wordt gehouden van 1 september 2005 tot en met 30 oktober 2005, worden 8 bezwaarschriften ingediend, waaronder één door de verzoekende partijen. Op 13 december 2005 onderzoekt de gemeentelijke commissie voor ruimtelijke ordening (GECORO) de ingediende bezwaren en opmerkingen en stelt onder meer dat het bezwaarschrift van de verzoekende partijen geen aanleiding geeft tot een aanpassing van het GRUP.

1.4. Op 15 februari 2006 stelt de gemeenteraad van de stad Dendermonde het GRUP "Hoogveld zone I" definitief vast.

1.5. Op 18 mei 2006 keurt de bestendige deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen het definitief vastgestelde GRUP "Hoogveld zone I" goed.

2. Ten gronde

2.1. Eerste middel

2.1.1. In een eerste middel voeren de verzoekende partijen de schending aan, gedeeltelijk met toepassing van artikel 159 van de Grondwet, van het zorgvuldigheidsbeginsel en het redelijkheidsbeginsel als beginsel van behoorlijk bestuur en van de artikelen 4, 19, 38 en 48 van het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening (hierna: DRO). Zij stellen dat een GRUP de uitvoering vormt van een gemeentelijk ruimtelijk structuurplan (hierna: GRSP)

en de relatie met dit structuurplan moet aanduiden. Aan de opmaak van het GRSP dat bij het uitvaardigen van de bestreden besluiten reeds vijf jaar bestond, ging een behoefteaming vooraf. Het GRUP baseerde zich, voor het creëren van bijkomende ruimte voor lokale bedrijvigheid, op die inmiddels verouderde behoefteaming.

Omdat niet werd nagegaan of de gegevens geactualiseerd moesten worden, is het zorgvuldigheds- en redelijkheidsbeginsel geschonden. Bovendien is de behoefteaming die gemaakt werd in het GRSP op een onzorgvuldige en onredelijke wijze tot stand gekomen. De behoefteaming werd gemaakt vanuit twee benaderingen: een benadering van bovenaf en een benadering van onderaf. De benadering van bovenaf gaat uit van een aantal objectieve basisgegevens en raamt de behoefte aan bedrijventerreinen op 61 à 65 ha voor alle bedrijven (lokale en regionale). De benadering van onderaf vertrekt van de resultaten van een bedrijvenenquête die in 1997 is verstuurd. Deze bedrijvenenquête schat de behoefte aan bijkomende lokale bedrijven op 3 ha. Deze schatting wordt zonder motivering vervolgens op 6 ha en tot slot op 18 ha gebracht.

Met betrekking tot de bijkomende behoefte aan regionale bedrijventerreinen geeft de bedrijvenenquête een schatting van 9 ha. Ook deze raming wordt zonder enige verantwoording eerst verhoogd tot 18 ha en vervolgens tot 27 ha. In het richtinggevend gedeelte van het ruimtelijk structuurplan wordt besloten twee nieuwe lokale bedrijventerreinen af te bakenen op grond van de behoefte die is gebleken uit de bedrijvenenquête. Die behoefte van 3 ha moest niet alleen opgevangen worden in het door de bestreden besluiten gerealiseerde gedeelte. Het bestreden GRUP betreft evenwel een lokaal bedrijventerrein van ongeveer 16 ha, hetgeen vele malen groter is dan de behoefte die blijkt uit de bedrijvenenquête. Daarnaast blijkt uit het GRSP dat er in de gemeente Dendermonde nog verschillende mogelijkheden voorhanden zijn die eerst benut kunnen worden, zoals de bestaande bedrijventerreinen Hoogveld en Den Briel. Deze terreinen zijn toegewezen aan of gereserveerd voor bepaalde bedrijven, maar ze werden nog niet verkocht. Het is dus niet nodig nieuwe ruimte voor lokale bedrijven aan te snijden.

De bestreden beslissingen zijn een uitvoering van het GRSP dat met miskennis van artikel 19 DRO en van

de aangevoerde rechtsbeginselen tot stand is gekomen.

In de laatste memorie voegen de verzoekende partijen hier aan toe dat het GRSP de basis vormt van de bestreden beslissingen en dat de onwettigheid van het GRSP volstaat om de bestreden beslissingen te vernietigen. Het GRUP is een uitvoering van het GRSP, hetgeen impliceert dat elke maatregel die opgenomen wordt in het ruimtelijk uitvoeringsplan, moet kunnen teruggebracht worden tot een uitvoering van een beleidsoptie van het ruimtelijk structuurplan.

2.1.2.1. Luidens artikel 18, eerste lid DRO is een ruimtelijk structuurplan: “een beleidsdocument dat het kader aangeeft voor de gewenste ruimtelijke structuur. Het geeft een langetermijnvisie op de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied in kwestie. Het is erop gericht samenhang te brengen in de voorbereiding, de vaststelling en de uitvoering van beslissingen die de ruimtelijke ordening aanbelangen”. Overeenkomstig het tweede lid van die bepaling worden er ruimtelijke structuurplannen opgemaakt op gewestelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau.

Artikel 19 DRO bepaalt dat een ruimtelijk structuurplan een bindend, richtinggevend en informatief gedeelte bevat. Bij het opmaken van een ruimtelijk structuurplan duidt de instantie die het plan vaststelt de onderdelen ervan aan die bindend zijn. Voor een GRSP zijn deze onderdelen bindend voor de gemeente en voor de instellingen die eronder ressorteren. Ook van het richtinggevend gedeelte mag, volgens dezelfde bepaling, niet worden afgeweken, tenzij omwille van onvoorziene ontwikkelingen van de ruimtelijke behoeften van de verschillende maatschappelijke activiteiten of omwille van dringende sociale, economische of budgettaire redenen. De uitzonderingsgronden voor een afwijking van het richtinggevend gedeelte moeten uitgebreid worden gemotiveerd en mogen in geen geval een aanleiding zijn om de duurzame ruimtelijke ontwikkeling, de ruimtelijke draagkracht en de ruimtelijke kwaliteit van welk gebied ook in het gedrang te brengen.

Overeenkomstig artikel 19, § 5 DRO neemt de overheid die een ruimtelijk structuurplan heeft vastgesteld, na de vaststelling ervan, de nodige maatregelen om de ruimtelijke uitvoeringsplannen in kwestie in overeenstemming te brengen met het ruimtelijk structuurplan.

Luidens artikel 48, § 2 DRO worden de GRUP's opgesteld ter uitvoering van het GRSP.

2.1.2.2. Bij de implementatie van het richtinggevend gedeelte in een ruimtelijk uitvoeringsplan beschikken de bevoegde overheden, in het licht van de in artikel 4 DRO bepaalde doelstellingen, over een ruime beoordelingsbevoegdheid.

Derhalve is de Raad van State in de uitoefening van zijn wettigheidstoezicht enkel bevoegd om na te gaan of de overheid bij de uitoefening van deze bevoegdheid is uitgegaan van de juiste feitelijke gegevens, of zij die correct heeft beoordeeld en of zij op grond daarvan in redelijkheid tot haar besluit is kunnen komen.

2.1.2.3. Uit de toelichtingsnota bij het bestreden GRUP blijkt dat er wordt gestreefd naar een kwantitatief en kwalitatief aanbod aan bedrijventerreinen en dat de "Dendersteden (...) economische knooppunten (vormen) waar de herstructurering van de economie voorop staat. Hierbij staat de afstemming op het niveau van het stedelijk gebied voorop. Dendermonde heeft als subregionaal centrum in de Vlaamse Ruit een aanzienlijk economisch belang t.o.v. het Oostelijk Rastergebied en Klein-Brabant. Vanuit het provinciaal structuurplan krijgt Dendermonde derhalve de taakstelling om tegen 2007 te voorzien in ca. 58 ha bijkomende bedrijventerreinen".

Het bestreden GRUP kadert in deze doel- en taakstelling. De goedkeuring van het GRUP is het resultaat van een overleg tussen de stad en de provincie met betrekking tot de verdeling van de beoogde oppervlakte over regionale en lokale bedrijventerreinen.

Voorts blijkt uit de toelichtende memorie van het bestreden GRUP dat het planinitiatief eveneens wordt gesteund op het provinciaal ruimtelijk structuurplan, dat dateert van 2004 en een planologische behoefte voorziet van ongeveer 58 ha bijkomende bedrijventerreinen op het grondgebied van de stad Dendermonde.

2.1.2.4. Uit de aangehaalde decretale bepalingen kan worden opgemaakt dat een GRUP de uitvoering inhoudt van de bepalingen van een GRSP, maar in tegenstelling tot wat de verzoekende partijen voorhouden, kan er niet uit worden afgeleid dat een GRUP enkel kan berusten op bindende bepalingen van het GRSP.

Een GRUP kan ook opgemaakt worden ten behoeve van ontwikkelingen die niet noodzakelijkerwijze opgenomen of voorzien waren in het GRSP, zolang het niet strijdig is met de principes van het GRSP. Indien er wordt afgeweken van een richtinggevende bepaling van het GRSP, moet dit overeenkomstig artikel 19, § 3 DRO uitgebreid worden gemotiveerd.

2.1.2.5. Het bestreden GRUP gaat uit van een benadering van bovenaf, die een globale behoefte voorziet van 61 à 65 ha voor regionale en lokale bedrijventerreinen samen beschouwd. Deze benadering van bovenaf is gebaseerd op een aantal basisgegevens waarvan de verzoekende partijen het objectief karakter niet betwisten en die op zich de door de verzoekende partijen bekritiseerde beleidskeuze vermogen te verantwoorden.

De kritiek van de verzoekende partijen op de berekeningsmethode van onderaf is in die omstandigheden niet ter zake, nu de overheid de voorkeur heeft gegeven aan de andere berekeningsmethode.

2.1.3. Het eerste middel is niet gegrond.

2.2. Tweede middel

2.2.1. In een tweede middel wordt de schending aangevoerd van de artikelen 18 en 19 DRO en van de richtinggevende bepalingen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (hierna : RSV) inzake lokale bedrijventerreinen. In de eerste plaats stellen de verzoekende partijen dat nieuwe lokale bedrijventerreinen volgens de principes van het RSV een omvang mogen hebben van maximum 5 ha. Het betreft weliswaar een richtinggevende bepaling waarvan mag afgeweken worden omwille van onvoorziene ontwikkelingen van de ruimtelijke behoeften van de verschillende maatschappelijke activiteiten of omwille van dringende sociale, economische of budgettaire redenen. Dit neemt niet weg dat het RSV uitgaat van lokale bedrijventerreinen met een beperkte oppervlakte.

Aangezien de bestreden besluiten voorzien in een lokaal bedrijventerrein met een omvang van bijna 16 ha, is het in strijd met het RSV. In de tweede plaats stellen de verzoekende partijen dat volgens het RSV het openbaar vervoer een aandeel moet krijgen in de personenmobiliteit. Het betrokken GRUP is in strijd met het RSV omdat het openbaar vervoer, ondanks de

verhoging van frequentie van de betrokken buslijn, slechts een minimaal aandeel krijgt in de personenmobiliteit, wat in de toelichtingsnota zelfs wordt toegegeven, zonder dat hiervoor een verantwoording wordt verstrekt.

2.2.2.1. Het bestreden GRUP geeft onder meer uitvoering aan de doelstelling in het provinciaal ruimtelijk structuurplan Oost-Vlaanderen waarin voor de stad Dendermonde als economisch knooppunt wordt voorzien in de afbakening van ca. 58 ha bijkomende regionale en lokale bedrijventerreinen. In het richtinggevend gedeelte van het RSV, "III: Gewenste ruimtelijke structuur", "III.3. Gebieden voor economische activiteiten", "3. Economische knooppunten", "3.2. Ontwikkelingsperspectieven" wordt in punt "3.2.5. Optimale lokalisatie en kwaliteitsvolle inrichting van lokale, gemengd regionale en specifiek regionale bedrijventerreinen, Lokaal bedrijventerrein" uitdrukkelijk bepaald dat de maximumoppervlakte van 5 ha van nieuwe lokale bedrijventerreinen niet beperkt is tot maximaal 5 ha per gemeente maar tot 5 ha per hoofddorp. De stad Dendermonde, waar het bestreden GRUP het lokale bedrijventerrein afbakt, is volgens de bindende bepalingen van het RSV geselecteerd als structuurondersteunend kleinstedelijk gebied en wordt bijgevolg beschouwd als een economisch knooppunt. De richtinggevendende bepalingen van het RSV voorzien in deelpakketten die aangeven op welke manier de nieuwe bedrijventerreinen geconcentreerd zullen worden. Dendermonde valt als kleinstedelijk gebied onder pakket 3.

Dit heeft tot gevolg dat ontwikkeling van de lokale bedrijventerreinen zich niet alleen beperkt tot de hoofddorpen -zoals bepaald voor de bedrijventerreinen uit pakket 4- maar ook kunnen gelokaliseerd worden in economische knooppunten. Het GRUP is bijgevolg in overeenstemming met de normen die het provinciaal ruimtelijk structuurplan heeft bepaald voor de lokale bedrijventerreinen die in kleinstedelijke gebieden dienen te worden voorzien. Ten onrechte gaan de verzoekende partijen er dan ook van uit dat voor de beoordeling van de bestreden besluiten moet worden uitgegaan van een dwingende norm van 5 ha per lokaal bedrijventerrein.

2.2.2.2. Met betrekking tot de personenmobiliteit verwijzen de verzoekende partijen naar een onderdeel van de toelichtingsnota waarin de huidige toestand

wordt beschreven. Uit de gegevens van het dossier blijkt evenwel dat het bestreden GRUP wel degelijk rekening heeft gehouden met een aantal mogelijkheden en voorziet in maatregelen om het nieuwe bedrijventerrein beter bereikbaar te maken via het openbaar vervoer. De verzoekende partijen tonen niet aan dat in de bestreden besluiten het aandeel van het openbaar vervoer in de personenmobiliteit onzorgvuldig of kennelijk onredelijk werd beoordeeld.

2.2.3. Het tweede middel is niet gegrond.

2.3. Derde middel

2.3.1.1. In een derde middel wordt de schending aangevoerd van artikel 4.2.2 van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid (hierna: DABM).

De verzoekende partijen stellen dat de verplichting tot het uitvoeren van een milieueffectrapport over een plan of programma (hierna: plan-MER) geregeld wordt in hoofdstuk II van titel IV van het DABM, dat in werking is getreden op een per plan of programma of per categorie van plan of programma nader door de Vlaamse regering te bepalen datum en uiterlijk op 21 juli 2004. De Vlaamse regering heeft ter zake geen uitvoeringsbesluiten genomen, waardoor alle plannen en programma's te beschouwen zijn als "andere plannen en programma's" in de zin van het toentertijd geldende artikel 4.2.2, § 2 DABM. Dit impliceert dat de Vlaamse regering voor elk plan afzonderlijk moet beslissen of het aan een milieueffectrapportage moet worden onderworpen.

De in het eerste bestreden besluit vermelde beslissing van de Vlaamse regering dat een plan-MER niet nodig is, werd niet bekendgemaakt, in strijd met het toentertijd geldende artikel 4.2.2, § 4, derde lid DABM. Met die beslissing kan in deze omstandigheden geen rekening worden gehouden, zodat de bestreden besluiten in strijd met de aangevoerde decretale bepaling zijn totstandgekomen.

In hun memorie van wederantwoord voegen de verzoekende partijen hier nog aan toe dat de beperking van de verplichting tot een project-MER tot terreinen van meer dan 50 ha voortvloeit uit het besluit van 10 december 2004 van de Vlaamse regering houdende vaststelling van de categorieën van projecten

onderworpen aan milieueffectrapportage. Uit de richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 juni 2001 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's (hierna : SEArichtlijn) blijkt dat voor alle plannen en programma's die het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor een project bedoeld in de bijlagen I en II van de richtlijn 85/337/EEG van de Raad van 27 juni 1985 betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten (hierna : richtlijn 85/337/EEG), een plan-MER vereist is. Bijlage II van richtlijn 85/337/EEG somt immers onder meer "industrieterreinontwikkeling" op, zonder melding temaken van een minimale oppervlakenorm en zonder te verwijzen naar de interne regelgeving van de lidstaten.

Daar komt nog bij dat overeenkomstig het voornoemde besluit van de Vlaamse regering van 10 december 2004 projecten die een wijziging of uitbreiding van MER-plichtige projecten inhouden, ook MER-plichtig zijn indien zij "aanzienlijke nadelige gevolgen voor het milieu kunnen hebben". Aangezien de bestreden besluiten de uitbreiding inhouden van het bestaande bedrijventerrein "Hoogveld" en zij alleen al voor de gevolgen inzake mobiliteit een potentieel nadelig effect kunnen hebben, zijn ze wel degelijk MER-plichtig.

2.3.1.2. In hun laatste memorie vragen de verzoekende partijen de volgende prejudiciële vraag te stellen aan het Europees Hof van Justitie: "Moet artikel 3, lid 2, a van richtlijn 2001/42/EG dat stelt dat onverminderd lid 3 van dit artikel een milieubeoordeling gemaakt moet worden van alle plannen en programma's die voorbereid worden met betrekking tot landbouw, bosbouw, visserij, energie, industrie, vervoer, afvalstoffenbeheer, waterbeheer, telecommunicatie, toerisme en ruimtelijke ordening of grondgebruik en die het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in bijlagen I en II bij Richtlijn 85/337/EEG genoemde projecten geïnterpreteerd worden in de zin dat deze beoordeling noodzakelijk is van zodra het plan een kader vormt voor toekenning van vergunningen voor projecten inzake "industrieterreinontwikkeling", aangezien die zijn opgenomen onder rubriek 10 a van bijlage II van de richtlijn 85/337/EEG, dan wel dat deze beoordeling slechts noodzakelijk is in de gevallen waarin de interne wetgeving in toepassing van richtlijn 85/337/EEG een milieubeoordeling verplicht

heeft gesteld voor de projecten inzake "industrieterreinontwikkeling".

2.3.2.1. Artikel 3.2 van de SEA-richtlijn luidt als volgt: "Onverminderd lid 3, wordt een milieubeoordeling gemaakt van alle plannen en programma's

a) die voorbereid worden met betrekking tot landbouw, bosbouw, visserij, energie, industrie, vervoer, afvalstoffenbeheer, waterbeheer, telecommunicatie, toerisme en ruimtelijke ordening of grondgebruik en die het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in bijlagen I en II bij Richtlijn 85/337/EEG genoemde projecten, of

b) waarvoor, gelet op het mogelijk effect op gebieden, een beoordeling vereist is uit hoofde van de artikelen 6 of 7 van Richtlijn 92/43/EEG". Artikel 3.4 van de SEA-richtlijn luidt als volgt : "Voor andere dan de in lid 2 bedoelde plannen en programma's, die het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor projecten, bepalen de lidstaten of het plan of het programma aanzienlijke milieueffecten kan hebben".

Artikel 13.1 van de SEA-richtlijn luidt als volgt : "De lidstaten doen de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen in werking treden om vóór 21 juli 2004 aan deze richtlijn te voldoen. De lidstaten stellen de Commissie onverwijld in kennis van de genomen maatregelen".

Overeenkomstig artikel 13 van de SEA-richtlijn moest deze richtlijn aldus uiterlijk op 21 juli 2004 in de interne rechtsorde zijn omgezet.

2.3.2.2. Door middel van het decreet van 18 december 2002 tot aanvulling van het DABM met een titel betreffende de milieueffect- en veiligheidsrapportage, werd de SEA-richtlijn gedeeltelijk omgezet in de Belgische interne rechtsorde.

Artikel 4.2.1 DABM, zoals van toepassing op het ogenblik van het nemen van de bestreden besluiten, luidt als volgt: "Voorgenomen plannen en programma's worden, alvorens ze kunnen worden goedgekeurd, aan een milieueffectrapportage onderworpen in de gevallen bepaald in dit hoofdstuk".

Artikel 4.2.2, §§ 1 tot 3 DABM, zoals van toepassing op het ogenblik van het nemen van de bestreden besluiten, luidt als volgt:

“§ 1. De Vlaamse regering wijst, aan de hand van de criteria die worden omschreven in de bij dit decreet gevoegde bijlage I, de plannen en programma's aan die worden onderworpen aan de in dit hoofdstuk bedoelde vorm van milieueffectrapportage.

§ 2. De Vlaamse regering beslist geval per geval en aan de hand van de criteria die worden omschreven in de bij dit decreet gevoegde bijlage I, of andere plannen en programma's dan die vermeld in §§ 1 en 3 al dan niet worden onderworpen aan de in dit hoofdstuk bedoelde vorm van milieueffectrapportage omdat zij aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben.

§ 3. De Vlaamse regering wijst de plannen en programma's aan die niet worden onderworpen aan de in dit hoofdstuk bedoelde vorm van milieueffectrapportage omdat de desbetreffende besluitvormingsprocedure de in artikel 4.1.4, § 2, opgesomde essentiële kenmerken van de milieueffectrapportage heeft”.

Er werd door de Vlaamse regering geen uitvoeringsbesluit uitgevaardigd met betrekking tot het toepassingsgebied van de plannen en programma's die in aanmerking kunnen komen voor de uitvoering van een plan-MER. Hieruit volgt dat ten tijde van het nemen van de bestreden besluiten, de omzetting van de SEA-richtlijn op onvolledige wijze was gebeurd, nu de relevante bepalingen van het DABM nog niet operationeel waren.

In die omstandigheden moet het middel zo worden begrepen dat het de schending aanvoert van de SEA-richtlijn zelf, althans in de mate dat die richtlijn geacht kan worden “directe werking” te hebben verkregen na het verstrijken van de omzettingsdatum en bij ontstentenis van omzettingsmaatregelen. Hiertoe is vereist dat de richtlijn duidelijke en onvoorwaardelijke bepalingen bevat die geen verdere substantiële interne uitvoeringsmaatregel door communautaire of nationale overheden behoeven om het gewilde effect op nuttige wijze te bereiken.

Artikel 3.4 van de SEA-richtlijn vereist uit zijn aard nadere substantiële interne uitvoeringsmaatregelen en heeft als dusdanig geen directe werking in de interne rechtsorde. Er dient evenwel te worden vastgesteld dat de plicht die artikel 3.2 van de SEA-richtlijn aan de lidstaten oplegt om plannen die aanleiding geven tot MER-plichtig projecten ook zelf te onderwer-

pen aan een milieubeoordeling, voldoende duidelijk en nauwkeurig is om op het eerste gezicht te kunnen aannemen dat deze bepaling directe werking in de Belgische interne rechtsorde heeft.

Overeenkomstig artikel 3.2, a) van de SEA-richtlijn dient voor plannen en programma's die worden voorbereid voor een aantal sectoren, zoals *in casu* industrie en ruimtelijke ordening, en die het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in bijlagen I en II bij de richtlijn 85/337/EEG genoemde projecten, een plan-MER te worden opgemaakt. De richtlijn 85/337/EEG werd omgezet bij besluit van de Vlaamse regering van 10 december 2004 houdende vaststelling van de categorieën van projecten onderworpen aan milieueffectrapportage. Punt 10, a) van bijlage II bij het voornoemde besluit duidt infrastructuurprojecten, meer bepaald industrieterreinontwikkeling met een oppervlakte van 50 ha of meer, aan als project-MERplichtig.

Voorts sluit artikel 3.3 van de SEA-richtlijn onder meer plannen en programma's “die het gebruik bepalen van kleine gebieden op lokaal niveau” uit van de werkingssfeer van de verplichte milieubeoordeling, tenzij de lidstaat bepaalt dat die plannen en programma's wel aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben, wat te dezen niet is gebeurd voor wat betreft bedrijventerreinen.

Uit het voorgaande blijkt dat het bestreden GRUP niet onderworpen was aan een MER-plicht en dat er bijgevolg ook geen schending voorligt van artikel 4.2.2 DABM of van de bepalingen van de SEA-richtlijn die aan de eerstgenoemde bepaling ten grondslag liggen.

2.3.2.3. In hun memorie van wederantwoord stellen de verzoekende partijen nog dat de oppervlakte van het lokale bedrijventerrein, zoals het door de bestreden besluiten wordt uitgewerkt, moet samengegeld worden met de oppervlakte van het eveneens nieuwe regionale bedrijventerrein aan de overzijde van de Vlassenhout en met de oppervlakte van het reeds bestaande industrieterrein Hoogveld, zodat het bestreden GRUP alsnog MER-plichtig zou zijn. Aldus geven de verzoekende partijen evenwel een nieuwe grondslag aan het middel en kan met deze nieuwe argumentatie geen rekening worden gehouden.

2.3.3. Met betrekking tot de in de laatste memorie opgeworpen prejudiciële vraag moet opgemerkt

worden dat artikel 3.2, a) van de SEA-richtlijn verwijst naar de in bijlage II bij de richtlijn 85/337/EEG genoemde projecten, met name de in artikel 4.2 van de richtlijn 85/337/EEG bedoelde projecten. Die laatste bepaling laat de lidstaten toe criteria en/of drempelwaarden vast te stellen die noodzakelijk zijn om te bepalen welke projecten van de in bijlage II genoemde categorieën moeten worden onderworpen aan een milieueffectbeoordeling.

Aangezien de laatstgenoemde richtlijn bepaling duidelijk voorschrijft dat “de lidstaten voor de in bijlage II genoemde projecten (bepalen) (...) of het project al dan niet moet worden onderworpen aan een (milieueffectbeoordeling)”, kan er geen twijfel over bestaan dat ook voor “industrieterreinontwikkeling” bedoeld in bijlage II, punt 10, a) van de richtlijn 85/337/EEG de lidstaten zelf eerst kunnen beslissen of zij al dan niet in hun interne wetgeving de milieueffectbeoordeling verplicht maken.

De interpretatie van de door de verzoekende partijen aangehaalde richtlijn bepalingen is in die omstandigheden zo evident dat geen vraag van gemeenschapsrecht rijst in de zin van artikel 234 van het EG-verdrag en dat de prejudiciële vraag niet moet worden gesteld.

2.3.4. Het derde middel is niet gegrond.

2.4. Vierde middel

2.4.1.1. In een vierde middel wordt de schending aangevoerd van artikel 38, §1 DRO en van het rechtszekerheidsbeginsel en het zorgvuldigheidsbeginsel.

De verzoekende partijen argumenteren dat voorschriften die opgenomen zijn in het bestreden GRUP veeleer beschouwd moeten worden als richtlijnen. Het gevolg hiervan is dat het onmogelijk is de naleving van deze bepalingen te controleren of te sanctioneren, zodat de omwonenden over geen enkele rechtszekerheid beschikken.

Het bestreden GRUP stelt een “richtnorm” van 5.000 m² vast als maximale perceelsoppervlakte van de bedrijfspercelen en bepaalt voorts dat “een zuinig ruimtegebruik (...) de voorkeur (geniet)”. Het GRUP bepaalt ook dat “de twee laagst gelegen ‘percelen’ (...) pas ingericht (kunnen) worden i.f.v. bedrijvigheid nadat alle overige percelen bebouwd of ingericht zijn en

nadat aangetoond wordt dat de ontwikkeling ervan geen problemen genereert voor de waterhuishouding van de zone”. Deze percelen worden evenwel niet op het plan aangeduid, hetgeen getuigt van een weinig zorgvuldige opmaak van de voorschriften.

In hun memorie van wederantwoord stellen de verzoekende partijen nog dat de “richtnorm” van 5.000 m² voor de maximale perceelsoppervlakte (in artikel 1, 1.1.1 van de stedenbouwkundige voorschriften bij het bestreden GRUP), alsook het “wenselijk” achten van het optrekken van gebouwen met meerdere bouwlagen (in artikel 1, 1.2.1) essentiële gegevens betreft die enkel met “richtsnoeren” worden geregeld. Deze voorschriften mogen dan flexibel zijn, maar ze zijn niet eens verordenend. Hun louter “richtinggevend karakter” strijdt met artikel 38, § 1, tweede lid DRO, dat enkel voorziet in de mogelijkheid van verordenende kracht. Het feit dat de overheid voor essentiële elementen vrijblijvende voorschriften uitvaardigt waarvan zij zelf kan beslissen of zij ze toepast en die enkel onrechtstreeks getoetst kunnen worden, houdt een schending in van de aangevoerde bepaling en van de aangevoerde beginselen.

2.4.1.2. In de laatste memorie voegen de verzoekende partijen daar aan toe dat zij niet het gebrek aan detailvoorschriften bekritisieren, maar wel het gebrek aan verordenend karakter, wat zich uit in een schending van het rechtszekerheidsbeginsel, omdat een essentieel element van het bestreden plan via een “richtnorm” wordt geregeld. Een “richtnorm” verschilt van een flexibele norm doordat hij niet afdwingbaar is. Het gaat in die omstandigheden om vrijblijvende voorschriften waarvan de overheid zelf kan beslissen of zij ze toepast of niet en die slechts onrechtstreeks, via het redelijkheidsbeginsel of via de motiveringsplicht door de rechter getoetst kunnen worden.

Het is weliswaar zo dat ook gewestplanvoorschriften niet altijd gedetailleerde regels bevatten, maar vaak gaat het om voorschriften die een spraakgebruikelijke betekenis hebben. In dit geval moet de gemeente duidelijk bepalen wat als een lokaal bedrijventerrein kan worden beschouwd. Het zwaartepunt van die beoordeling moet terug te vinden zijn in de plannen en mag niet zomaar worden overgelaten aan de vergunningverlenende overheid.

2.4.2.1. Luidens artikel 38, § 1, eerste lid, 2/ DRO bevat een ruimtelijk uitvoeringsplan “de erbij horende stedenbouwkundige voorschriften inzake de bestemming, de inrichting en/of het beheer”. Overeenkomstig artikel 38, § 1, tweede lid DRO hebben deze stedenbouwkundige voorschriften, samen met het grafische plan waarop ze betrekking hebben, verordenende kracht. Voorts bepaalt artikel 39 DRO onder meer dat stedenbouwkundige voorschriften “van die aard (kunnen) zijn dat ze na verloop van tijd in werking treden of dat de inhoud op een bepaald tijdstip verandert” en dat ze “modaliteiten (kunnen) voorschrijven die bij de inrichting van het gebied in acht moeten worden genomen”.

2.4.2.2. Het rechtszekerheidsbeginsel houdt in dat de inhoud van het recht voorzienbaar en toegankelijk is, zodat de rechtzoekende in redelijke mate de gevolgen van een bepaalde handeling kan voorzien op het tijdstip dat die handeling wordt verricht. Dit impliceert onder meer dat stedenbouwkundige voorschriften zoals het bestreden GRUP op voldoende duidelijke wijze moeten worden geformuleerd.

Het zorgvuldigheidsbeginsel houdt onder meer in dat de overheid haar besluiten op een zorgvuldige wijze moet voorbereiden door de relevante gegevens en de op het spel staande belangen te inventariseren en deze gegevens en belangen tegen elkaar af te wegen in het licht van het doel van het besluit.

2.4.2.3. De aangehaalde bepalingen en beginselen impliceren niet dat de overheid die een ruimtelijk uitvoeringsplan uitvaardigt, alle aspecten van de betrokken regeling op een precieze en gedetailleerde wijze moet regelen. De plannende overheid vermag in bepaalde omstandigheden en voor bepaalde aspecten stedenbouwkundige voorschriften in veeleer algemene en vage bepalingen te beschrijven, waarbij een ruimere beoordelingsruimte wordt gelaten aan de vergunningverlenende overheid dan normaal gesproken het geval zou zijn. Deze mogelijkheid veronderstelt wel dat voldoende controlemaatregelen en procedurele waarborgen worden geboden, onder meer door het openbaar onderzoek dat voorafgaat aan de vaststelling van een plan en door een adequate rechtsbescherming die wordt geboden tegen zowel de bepalingen van een plan als tegen de vergunningsbeslissingen die op een plan zijn gebaseerd.

Algemeen en vaag geformuleerde stedenbouwkundi-

ge voorschriften mogen evenwel niet tot gevolg hebben dat de rechtzoekende in strijd met het rechtszekerheidsbeginsel niet in redelijke mate kan voorzien of bepaalde handelingen of vergunningsaanvragen al dan niet verenigbaar zijn met die voorschriften.

2.4.2.4. Dat het bestreden GRUP de maximale oppervlakte van bedrijfspcelen van 5.000 m² als een “richtnorm” vaststelt, betekent nog niet dat hierdoor een toestand van rechtsonzekerheid ontstaat, nu de vergunningverlenende overheid nog steeds moet motiveren waarom zij in beduidende mate zou afwijken van deze richtlijn en in het kader van de rechtsbescherming tegen haar beslissingen ook kan worden nagegaan of haar beoordeling niet kennelijk onredelijk is.

De bepaling die inhoudt dat “het optrekken van gebouwen met meerdere bouwlagen (...) wenselijk (is)”, impliceert dat de vergunningverlenende overheid afwijkingen kan toestaan en gebouwen met slechts één bouwlaag kan vergunnen, maar ook in dit geval zullen de concrete omstandigheden die een dergelijke afwijking wettigen, aan bod moeten komen in de motivering en mee betrokken worden bij een rechterlijke toetsing. Hetzelfde geldt voor de bepaling die “de voorkeur” geeft aan “een zuinig ruimtegebruik”.

Dat de “twee laagst gelegen percelen” pas ingericht kunnen worden nadat de overige percelen zijn ingericht of bebouwd en nadat wordt aangetoond dat er geen problemen ontstaan voor de waterhuishouding van de zone, is weliswaar een bepaling die het aan de vergunningverlenende overheid overlaat uit te maken welke twee percelen aldus pas als laatste kunnen worden ingericht mits aan deze extra voorwaarde voldaan is, maar aangezien het in elk geval de laagst gelegen percelen betreft, ontstaat ook hier geen toestand van rechtsonzekerheid.

Mede gelet op de bepaling met betrekking tot de maximale oppervlakte van bedrijfspcelen kan de aanvrager en de vergunningverlenende overheid in voldoende mate voorzien wanneer de gevolgen voor de waterhuishouding bij een vergunningsaanvraag moeten worden betrokken.

2.4.3. Het vierde middel is niet gegrond.

OM DIE REDENEN BESLIST DE RAAD VAN STATE:

Artikel 1.

De schorsing bevolen bij arrest nr. 166.436 van 9 januari 2007 wordt opgeheven.

Artikel 2.

Het beroep wordt verworpen.

Artikel 3. De kosten van de vordering tot schorsing, bepaald op 350 euro, komen ten laste van de eerste en de tweede verzoevende partij, ieder voor de helft.

De kosten van het beroep tot nietigverklaring, bepaald op 525 euro, komen ten laste van de verzoevende partijen, ieder voor een derde.

NOOT

Flexibiliteit in RUP's: verschuift de discussie van het rechtszekerheids- naar het zorgvuldigheidsbeginsel?

1. Situering van het annulatiearrest Van Pollaert

1. Het bovenstaande arrest is opmerkelijk omdat de Raad van State een soort toetsingskader lijkt te geven om te oordelen of flexibele stedenbouwkundige voorschriften in een RUP stroken met de rechtszekerheid. Het arrest is des te opmerkelijker omdat het annulatiearrest het omgekeerde beslist dan het *prima facie* gewezen kortgedingarrest van 9 januari 2007¹.

Het arrest hanteert als uitgangspunt de artikelen 2.2.2., § 1, eerste lid, 2° en vierde lid, artikel 2.2.3, § 1, derde lid Codex RO, het zorgvuldigheidsbeginsel en het rechtszekerheidsbeginsel. Dit laatste beginsel houdt in dat de inhoud van het recht voorzienbaar en toegankelijk is, zodat de rechtzoekende in redelijke mate de gevolgen van een bepaalde handeling kan voorzien op het tijdstip dat die handeling wordt verricht². Dit impliceert onder meer dat steden-

bouwkundige voorschriften in een ruimtelijke uitvoeringsplan op voldoende duidelijke wijze moeten worden geformuleerd. De aangehaalde bepalingen en beginselen impliceren volgens het voornoemde arrest evenwel niet dat de overheid die een ruimtelijk uitvoeringsplan uitvaardigt, alle aspecten van de betrokken regeling op een precieze en gedetailleerde wijze moet regelen. De plannende overheid vermag in bepaalde omstandigheden en voor bepaalde aspecten stedenbouwkundige voorschriften in veeleer algemene en vage bepalingen te beschrijven, waarbij een ruimere beoordelingsruimte wordt gelaten aan de vergunningverlenende overheid dan normaal gesproken het geval zou zijn. Deze mogelijkheid veronderstelt wel dat *voldoende controlemaatregelen en procedurele waarborgen* worden geboden, onder meer door het *openbaar onderzoek* dat voorafgaat aan de vaststelling van een plan en door een *adequate rechtsbescherming* die wordt geboden tegen zowel de bepalingen van een plan als tegen de vergunningsbeslissingen die op een plan zijn gebaseerd. Algemeen en vaag geformuleerde stedenbouwkundige voorschriften mogen evenwel niet tot gevolg hebben dat de rechtzoekende in strijd met het rechtszekerheidsbeginsel niet in redelijke mate kan voorzien of bepaalde handelingen of vergunningsaanvragen al dan niet verenigbaar zijn met die voorschriften.

In casu toetst de Raad van State deze criteria aan de concrete voorschriften en oordeelt dat het voorschrift in het bestreden (gemeentelijk) ruimtelijk uitvoeringsplan dat de maximale oppervlakte van bedrijfspercelen van 5.000 m² als een "richtnorm" vaststelt, nog niet betekent dat hierdoor een toestand van rechtsonzekerheid ontstaat, "nu de vergunningverlenende overheid nog steeds moet motiveren waarom zij in beduidende mate zou afwijken van deze richtlijn en in het kader van de rechtsbescherming tegen haar beslissingen ook kan worden nagegaan of haar beoordeling niet kennelijk onredelijk is". De bepaling in het uitvoeringsplan die inhoudt dat "het optrekken van gebouwen met meerdere bouwlagen (...) wenselijk (is)", impliceert volgens de Raad van State dat de vergunningverlenende overheid afwijkingen kan toestaan en gebouwen met slechts één bouwlaag kan vergunnen, maar ook in dit geval zullen de concrete omstandigheden die een dergelijke afwijking wettigen, aan bod moeten komen in de motivering en mee betrokken

(1) Nr. 166.436.

(2) Zie omtrent dit beginsel inzonderheid M.VAN DAMME en A.WIRTINGEN, "Het rechtszekerheids-beginsel en vertrouwensbeginsel" in *Administratieve rechtsbibliotheek*, Brugge, die Keure, 2006, 315-362 en S. DETAEYE, "Het rechtszekerheidsbeginsel en het vertrouwens-

beginsel" in *Behoorlijk ruimtelijk ordening. Algemene beginselen van behoorlijk bestuur in de ruimtelijke ordening en de stedenbouw*, Brugge, die Keure, 2002, 91-120.

worden bij een rechterlijke toetsing. Hetzelfde geldt voor de bepaling die “de voorkeur” geeft aan “een zuinig ruimtegebruik”. Inzake een voorschrift uit het ruimtelijk uitvoeringsplan “dat de “twee laagst gelegen percelen” pas ingericht kunnen worden nadat de overige percelen zijn ingericht of bebouwd en nadat wordt aangetoond dat er geen problemen ontstaan voor de waterhuishouding van de zone”,oordeelt de Raad van State in het voornoemde arrest dat dit “weliswaar een bepaling (is) die het aan de vergunningverlenende overheid overlaat uit te maken welke twee percelen aldus pas als laatste kunnen worden ingericht mits aan deze extra voorwaarde voldaan is, maar aangezien het in elk geval de laagst gelegen percelen betreft, ontstaat ook hier geen toestand van rechtsonzekerheid. Mede gelet op de bepaling met betrekking tot de maximale oppervlakte van bedrijfspercelen kan de aanvrager en de vergunningverlenende overheid in voldoende mate voorzien wanneer de gevolgen voor de waterhuishouding bij een vergunningsaanvraag moeten worden betrokken”.

2. Het annulatiearrest Van Pollaert wijkt af van de vroegere arresten waarin de vraag van flexibiliteit versus rechtszekerheid in RUP's aan bod kwam. In deze arresten, gewezen in kort geding, leek de Raad van State *prima facie* zijn zeer strenge rechtspraak over BPA's omtrent de eis tot het vaststellen van gedetailleerde voorschriften te handhaven. Voorschriften die enige vorm van flexibiliteit in zich dragen werden door de Raad van State onwettig bevonden. De Raad van State baseerde zich hierbij niet langer op de tekst van het decreet ruimtelijke ordening, maar rechtstreeks op het rechtszekerheidsbeginsel³. Zo was de Raad van State in het schorsingsarrest *Van Pollaert en cst.* nog van oordeel dat een stedenbouwkundig voorschrift dat stelt dat “de bedrijfspercelen van de lokale bedrijven (...) 5000 m² als richtnorm hebben voor de maximale perceelsoppervlakte”, het rechtszekerheidsbeginsel schendt⁴. In het arrest *Claerhout*⁵ was de Raad van State van oordeel dat het voorschrift dat stelt dat “enkel in ge-

val van een bedrijfsverzamelgebouw (...) de kavel groter mag zijn dan 5000m²” onvoldoende nauwkeurig was geformuleerd opdat de rechtszoekende in redelijke mate de gevolgen van het voorschrift kan voorzien. Het voorschrift laat namelijk toe dat ‘bedrijfsverzamelgebouwen’ worden opgericht op kavels die groter zijn dan 5000 m², zonder enige verdere beperking, en het voorschrift bevat ook geen enkele aanduiding omtrent de omvang en het volume van dergelijke gebouwen. De vaststelling dat het begrip ‘bedrijfsverzamelgebouw’ in de toelichting nader werd omschreven volstond niet voor de Raad van State, evenmin als het feit dat in de toelichting werd gesteld dat de afwijkingmogelijkheid is bedoeld voor eind- of hoekpercelen. De vermelding dat het gaat om percelen “waar omwille van optimale benutting van het terrein de mogelijkheid open gelaten wordt om aldaar toch een kavel te voorzien met een iets grotere oppervlakte” was volgens de Raad van State te vaag om rechtszekerheid te bieden. Ook het voorschrift dat bepaalde dat “voor een beperkt aantal kavels” van de maximale oppervlakte kan afgeweken worden “in functie van optimale benutting van het lokale bedrijventerrein”, onder meer “op voorwaarde dat de globale opzet van het terrein niet in het gedrang komt, in het bijzonder wat betreft het element “zuinig ruimtegebruik” was volgens het oordeel van de Raad van State te vaag om rechtszekerheid te verschaffen omtrent de toegelaten grootte van de kavels.

In het schorsingsarrest *Peleman*⁶ was de Raad van State van oordeel dat een RUP dat de ontsluiting van een “zone voor gevangenis” regelt middels de indicatieve aanduiding van het tracé van twee mogelijke ontsluitingswegen, waarbij, indien één ontsluiting reeds bestaat en een nieuwe wordt aangelegd, de bestaande nog slechts mag worden gebruikt als “noodweg”, de ontsluiting niet op afdoende rechtszekere wijze in het plan zelf geregeld.

In één geval aanvaarde de Raad van State wel een zekere mate van flexibiliteit. In het arrest *Debelva*⁷ was de Raad van State van oordeel dat de wegen en paden in het betreffende RUP slechts op een “indicatieve” manier mochten aangeduid. Dit was volgens de Raad van State niet strijdig met het rechtszekerheidsbeginsel aangezien het RUP wel het type, het aantal en de locatie van elke weg en pad in het netwerk bepaalde. Ook het feit dat de voorschriften van het

(3) Voor enkele kritische beschouwingen bij deze rechtspraak, zie P-J DEFOORT, “Flexibiliteit in ruimtelijke uitvoeringsplannen: een moeilijke evenwichtsoefening”, noot onder RvS 9 januari 2007, nr. 166.436, Van Pollaert, *TROS* 2007, 217-233; P.-J. DEFOORT, “Flexibiliteit vs. Rechtszekerheid, tussenstand 0-2. Dreigt de definitieve uitschakeling voor flexibiliteit in RUP's?” in G. BOUMA, F. FILIUS, H. LEINFELDER en B. WATERHOUT (ed), *Tussen droom en werkelijkheid. Bijdragen aan de PlanDag 2009*, Stichting Planologische Discussiedagen (PDD), Beroepsvereniging van Nederlandse Stedenbouwkundigen en Planologen (BNSP) en de Vlaamse Vereniging voor Ruimte en Planning (VRP), 2009, 297-305.

(4) RvS 9 januari 2007, nr. 166.436, Van Pollaert en cst.

(5) RvS 5 februari 2008, nr. 179.312, Claerhout en Claerhout. Door afstand van de vordering door de verzoekende partijen, leidde dit

schorsingsarrest niet tot een arrest ten gronde (RvS 25 mei 2009, nr. 193.463, cst. Claerhout).

(6) RvS 13 november 2008, nr. 187.898, Peleman en cst.

(7) RvS 19 januari 2009, nr. 189.560, Debelva.

RUP niet bepaalden hoe hoog het dak tot aan de nok mag reiken, schendt volgens de Raad van State het rechtszekerheidsbeginsel niet, aangezien het RUP wel het aantal bouwlagen bepaalde – weliswaar met een afwijkmogelijkheid – met hun minimum en maximum hoogte.

3. Het annulatiearrest *Van Pollaert* van 14 september 2009 ligt in de lijn van het bovenstaande arrest *Debelva*, dat dateert van 19 januari 2009. Het leek er aldus sterk op dat er bij de Raad van State een definitieve kentering van de rechtspraak had plaatsgevonden, waarbij flexibele stedenbouwkundige voorschriften in RUP's onder bepaalde voorwaarden aanvaardbaar waren.

Amper twee maanden volgde evenwel het annulatiearrest *Peleman*⁸, waarvan de draagwijdte niet helemaal duidelijk is in het licht van de arresten *Debelva* en *Van Pollaert* (annulatie). De Raad van State bevestigde in het annulatiearrest *Peleman* het schorsingsarrest *Peleman*. In het arrest is geen spoor terug te vinden van de overwegingen die werden gehanteerd in het annulatiearrest *Van Pollaert*. De Raad van State stelt zonder veel uitleg dat het RUP er zich toe beperkt twee alternatieve tracés voor de hoofdontsluiting van de gevangenis aan te duiden, en de definitieve vaststelling van het tracé over te laten aan de overheid die later over de aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning voor de gevangenis of de nieuwe hoofdontsluiting zal beslissen. De Raad van State stelt dat de ontsluiting voor de zone voor een gevangenis een noodzakelijk gegeven is betreffende de inrichting van de berokken zone, dat op het planniveau zelf op een rechtszekere wijze dient te worden vastgesteld. Door twee alternatieven te voorzien wordt de ontsluiting van de gevangenis volgens de Raad van State niet op een afdoende rechtszekere wijze in het plan zelf geregeld.

Het valt te betreuren dat de Raad van State geen enkel inzicht geeft in de precieze motieven die hebben geleid tot dit standpunt in het licht van de recente opening die wordt gelaten voor enige mate van flexibiliteit. Meer bepaald valt het te betreuren dat de Raad van State de betreffende bepalingen niet heeft getoetst aan het referentiekader dat het annulatiearrest *Van Pollaert* lijkt te bevatten.

Meer bepaald kan men zich afvragen waarom het annulatiearrest *Peleman* zich heeft gesteund op een schending van het rechtszekerheidsbeginsel, en niet op een schending van het zorgvuldigheidsbeginsel,

wat nochtans ook werd opgeworpen. In dit geval zou het arrest aansluiting hebben gevonden bij een aantal andere arresten die zijn gesteund op het zorgvuldigheidsbeginsel⁹, waarbij het uitgangspunt is dat, in dien de plannende overheid vaststelt dat het plan aanleiding kan geven tot (welbepaalde) hinder, de overheid hiervoor in het plan zelf een oplossing moet bieden. Zo oordeelde de Raad van State dat het vereist is dat een RUP alle maatregelen neemt om in het plan zelf een oplossing te geven voor elementen die als essentieel te beschouwen zijn, bijvoorbeeld het ontsluitingsvraagstuk in het kader van een RUP voor de uitbreiding van een historisch gegroeid bedrijf¹⁰, de impact van de voorziene bestemmingen, meer bepaald een permanente omloop met trainingsfaciliteiten voor gemotoriseerde sporten, op het leefmilieu¹¹, de vastgestelde geluids- en verkeersoverlast ten gevolge van de uitbreiding van een feestzalencentrum¹², mobiliteitsproblemen voor de omgeving van een gepland outletcenter¹³. De Raad van State legt er hierbij steeds de nadruk op dat het zorgvuldigheidsbeginsel vereist dat de noodzakelijke maatregelen in het plan zelf moeten worden genomen en dat ze niet kunnen worden verschoven naar een later, onbepaald tijdstip. Hoewel deze rechtspraak op het eerste gezicht vrij nauw aansluit op de bovenstaande rechtspraak inzake het rechtszekerheidsbeginsel, is er toch een belangrijke nuance. In de rechtspraak die betrekking heeft op het zorgvuldigheidsbeginsel, gaat het meestal om gevallen waarin de overheid zich ter dege bewust was van een concrete vorm van hinder of overlast, en schoof de plannende overheid desondanks de oplossing voor de vastgestelde problemen door naar een andere overheid of een ander beslissingsmoment. Dit kan niet volgens de Raad van State, omwille van het zorgvuldigheidsbeginsel.

Het kan worden betreurd – zeker in het licht van het voormelde annulatiearrest *Van Pollaert* - dat de Raad van State niet veeleer aan het zorgvuldigheidsbeginsel heeft getoetst – hoewel dit uitdrukkelijk werd opgeworpen in het gegrond bevonden middel -, maar wel aan het rechtszekerheidsbeginsel. Het voordeel van

(8) RvS 4 november 2009, nr. 197.616, *Peleman*.

(9) Het houdt onder meer (ook) in dat de overheid haar besluiten op een zorgvuldige wijze moet voorbereiden door de relevante gegevens en de op het spel staande belangen te inventariseren en deze gegevens en belangen tegen elkaar af te wegen in het licht van het doel van het besluit (RvS 14 september 2009, nr. 195.995, *Van Pollaert*). Dit betreft de formele of procedurele zorgvuldigheid die hier niet wordt beoogd.

(10) RvS 3 oktober 2007, nr. 175.282, *Rodenbach*.

(11) RvS 7 mei 2007, nr. 170.824, *Nijs c.s.*

(12) RvS 3 mei 2007, nr. 170.723, *De Groof* (i.v.m. een BPA).

(13) RvS 15 december 2008, nr. 188.779, *Heughebaert*, (i.v.m. een BPA).

een toets aan het zorgvuldigheidsbeginsel is immers dat dit aanleiding geeft tot een beoordeling die eigen is aan de specifieke kenmerken van het betrokken plan, terwijl een toets het rechtszekerheidsbeginsel een meer abstract karakter heeft, dat kan worden toegepast los van de concrete context. Zoals hierna zal blijken houdt een te rigide toepassing van de rechtspraak op grond van het rechtszekerheidsbeginsel een ernstig gevaar in – via een toepassing van de exceptie van onwettigheid (artikel 159 Grondwet) – voor de wettigheid van alle gewestplanvoorschriften en van alle typevoorschriften voor RUP's¹⁴.

2. Wat met de rechtszekerheid van de gewestplannen en de typevoorschriften voor gewestelijke RUP's?

4. Daar waar het annulatiearrest *Van Pollaert* en het arrest *Debelva* een aantal antwoorden leek te bieden inzake flexibiliteit, blijft het annulatiearrest *Peleman* een aantal vragen oproepen, inzonderheid door zijn verwijzing naar het rechtszekerheidsbeginsel en de beperkte argumentatie hierover.

Indien de redenering uit het arrest *Peleman* en de andere bovenstaande rechtspraak waarbij flexibele voorschriften onwettig worden verklaard omwille van het rechtszekerheidsbeginsel, doortrekt naar de gewestplanvoorschriften kan men niet anders dan vaststellen dat deze voorschriften nog veel minder rechtszekerheid bieden dan de onwettig bevonden voorschriften uit de RUP's. Bij wijze van voorbeeld kan worden ingegaan op het arrest *Claerhout* dat, net als het de arresten *Van Pollaert*, ging over industriegebieden. Ter vergelijking kan worden gekeken naar de gewestplanvoorschriften voor industriegebieden. Artikel 7 en 8 van het K.B. van 28 december 1972 over de gewestplannen luiden als volgt:

“ART. 7.

2. De industriegebieden:

2.0. Deze zijn bestemd voor de vestiging van industriële of ambachtelijke bedrijven. Ze omvatten een bufferzone. Voor zover zulks in verband met de veiligheid en de goede werking van het bedrijf noodzakelijk is, kunnen ze mede de huisvesting van het bewakingspersoneel omvatten.

Tevens worden in deze gebieden complementaire dienstverlenende bedrijven ten behoeve van de andere industriële bedrijven toegelaten, namelijk: bankagentschappen, benzinestations, transportbedrijven, collectieve restaurants, opslagplaatsen van goederen bestemd voor nationale of internationale verkoop.

ART. 8.

2.1. Voor de industriegebieden kunnen de volgende nadere aanwijzingen worden gegeven:

2.1.1. de gebieden voor vervuilende industrieën. Deze zijn bestemd voor de vestiging van bedrijven die ter bescherming van het leefmilieu moeten worden afgezonderd;

2.1.2. de gebieden voor milieubelastende industrieën. Deze zijn bestemd voor bedrijven die om economische of sociale redenen moeten worden afgezonderd;

2.1.3. de gebieden voor ambachtelijke bedrijven en de gebieden voor kleine en middelgrote ondernemingen. Deze gebieden zijn mede bestemd voor kleine opslagplaatsen van goederen, gebruikte voertuigen en schroot, met uitzondering van afvalproducten van schadelijke aard.”

In tegenstelling tot de voormelde RUP-voorschriften die door het arrest *Claerhout* onwettig werden bevonden, bevatten deze gewestplanvoorschriften geen enkele indicatie omtrent perceelsgrootte, het bouwvolume van de gebouwen, de minimale breedte van de buffer, zelfs geen richtinggevend cijfer. Evenmin verduidelijken de voorschriften wat precies wordt bedoeld met de bepaling dat een bedrijf “ter bescherming van het leefmilieu” of “om economische of sociale redenen” moet worden afgezonderd. Alle argumenten die de Raad van State in het arrest *Claerhout* (en in het schorsingsarrest *Van Pollaert*) inriep ter argumentatie van de onwettigheid van de gewraakte RUP-voorschriften voor bedrijventerreinen, gelden *a fortiori* voor de geciteerde gewestplanvoorschriften voor industriegebieden. Betekent dit dat alle gewestplannen voor industriegebieden onwettig zijn en dat elke stedenbouwkundige vergunning die wordt afgeleverd in die gebieden voor de rechter kan worden bestreden door het inroepen de exceptie van onwettigheid ten aanzien van het betreffende gewestplan?

Het ziet er naar uit dat – minstens wat betreft het ontbreken van verduidelijkingen omtrent de breedte van de buffer – de gewestplanvoorschriften voor in-

(14) Zie de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 11 april 2008 tot vaststelling van de nadere regels met betrekking tot de vorm en de inhoud van de ruimtelijke uitvoeringsplannen.

dustriegebieden inderdaad onwettig zijn. Dit kan worden afgeleid uit het arrest *Rummens-Knaepen*¹⁵ waarin de Raad van State in verband met een “bijzonder” gewestplanvoorschrift voor een ‘regionaal bedrijventerrein met openbaar karakter’, oordeelde dat het aanvullende stedenbouwkundig voorschrift omtrent de aan te leggen buffer onwettig was. Het gewraakte voorschrift bepaalde dat bij de inrichting van het gebied aandacht diende te worden besteed aan o.a. “de breedte en de wijze van aanleg van de omringende bufferzone”. De Raad van State was van oordeel dat het voorschrift dermate vage en algemene begrippen hanteerde dat niet voldoende duidelijk was op welke wijze de aan te leggen bufferzone waarvan sprake de achterliggende woning zou afschermen. Hetzelfde kan worden gezegd over het voorschrift voor buffers in de gewestplanvoorschrift voor industriegebieden.

5. Eenzelfde redenering kan worden gemaakt voor de arresten *Peleman*, die handelden over een RUP voor een gevangenis. In termen van gewestplanbestemmingen zou dit overeenstemmen met het voorschrift ‘gebieden voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen’. Dit voorschrift is opgenomen in artikel 17, dat luidt als volgt:

“6. De gebieden bestemd voor ander grondgebruik:

(...)

6.1 De gebieden voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen”

Er moet worden vastgesteld dat de Raad van State in het arrest *Peleman* oordeelde dat het betreffende provinciale RUP strijdig was met het rechtszekerheidsbeginsel, hoewel dit RUP vrij gedetailleerde bestemmingszones en inrichtingsvoorschriften, specifiek voor de gevangenis van Dendermonde bevatte. Het hoeft geen groot betoog om te constateren dat het overeenstemmende gewestplanvoorschrift veel minder gedetailleerd is dan het rechtsonzeker bevonden RUP-voorschrift. Het volstaat vast te stellen dat het gewestplanvoorschrift helemaal niets bepaalt over de ontsluiting van de mogelijke gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen, terwijl het gewraakte RUP twee alternatieve tracés vastlegde. Het valt niet te ontkennen dat de rechtsgevolgen voor de omwonenden van het plangebied van het gewraakte RUP een veel beter voorzienbaar waren dan de rechtsgevolgen voor de omwonenden van een

gebied dat is bestemd via een gewestplanvoorschrift voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen. Betekent dit dat alle “blauwe” zones van het gewestplan onwettig zijn, of zou het kunnen dat de onwettigheid van het gewraakte voorschrift in het arrest *Peleman* te wijten is aan de specifieke omstandigheden in de totstandkoming van het RUP en het feit dat uit het dossier misschien bleek dat de overheid zich, hoewel bewust van een concreet hinderprobleem, toch geen “rechtszekere” oplossing heeft geboden voor dit concrete probleem? Het antwoord kan niet worden achterhaald in de motivering van het arrest *Peleman*.

7. Het recente arrest *cvba Marec*¹⁶ doet vragen rijzen over de wettigheid van de gewestplanvoorschriften voor woongebied. Raad van State oordeelde dat de nabestemming van een aanvullend gewestplanvoorschrift dat voorzag in een “evenwaardige verweving van de functies recreatie en natuur op dezelfde plaats” en waarbij werd bepaald dat “gemotoriseerde vormen van recreatie niet zijn toegelaten” onvoldoende rechtszekerheid bood. De Raad van State vond het problematisch dat na afloop van de grindwinning op éénzelfde plaats twee bestemmingen op evenwaardige en onderling verweven wijze moesten worden gerealiseerd, zonder dat het bestreden besluit aangaf waaruit die evenwaardige verwevenheid bestaat en hoe die planologisch moet worden geconcretiseerd. Deze vaststelling klemt volgens de Raad van State des te meer, nu de bestemming recreatie enerzijds en de bestemming natuur anderzijds geen verwante en evenmin eenvoudig verzoenbare bestemmingen zijn.

Hierbij rijst de vraag of het gewestplanvoorschrift voor woongebied niet met een zelfde probleem zit. Het woongebied is immers niet enkel bestemd voor woningen, maar eveneens voor andere functies waarvan kan worden gezegd dat ze “geen verwante en evenmin eenvoudig verzoenbare bestemmingen zijn”:

“De woongebieden zijn bestemd voor wonen, alsmede voor handel, dienstverlening, ambacht en kleinbedrijf voor zover deze taken van bedrijf om redenen van goede ruimtelijke ordening niet in een daartoe aangewezen gebied moeten worden afgezonderd, voor groene ruimten, voor sociaal-culturele inrichtingen, voor openbare nutsvoorzieningen,

(15) RvS 7 mei 2002, nr. 106.421, *Rummens-Knaepen*.

(16) RvS 12 januari 2009, nr. 189.414, *Marec*.

voor toeristische voorzieningen, voor agrarische bedrijven.

Deze bedrijven, voorzieningen en inrichtingen mogen echter maar worden toegestaan voor zover ze verenigbaar zijn met de onmiddellijke omgeving.”

Het gewestplanvoorschrift voorziet geen enkel concreet criterium om te bepalen wanneer de niet-woonfuncties moeten worden afgezonderd of wanneer zij al dan onverenigbaar zijn met de onmiddellijke omgeving. Een consequente toepassing van de redenering uit het arrest *cyba Marec* zou redelijkerwijze tot de conclusie moeten leiden dat alle gewestplannen voor woongebied onwettig zijn wegens een schending van het rechtszekerheidsbeginsel. Dit zou hoogst onwenselijk zijn en het is nog maar de vraag of de Raad van State desgevraagd tot dit besluit zou (durven) komen.

8. Gelijkaardige bedenkingen kunnen worden gemaakt voor alle andere gewestplanvoorschriften en eveneens voor alle typevoorschriften voor de gewestelijke RUP's¹⁷. De typevoorschriften bevatten immers meestal enkel bestemmingsvoorschriften, zonder gedetailleerde inrichtingsvoorschriften. Bovendien laten de meeste typevoorschriften een diversiteit aan mogelijke functies toe. Hierdoor is de voorzienbaarheid van wat uiteindelijk zal worden gerealiseerd in de gebieden die worden beheerd door een typevoorschrift niet bijzonder groot, noch wat betreft de precieze functie die er zal komen, noch wat betreft de grootte, de inplanting, het uitzicht, de ontsluiting, enz. van de constructies. Zijn alle typevoorschriften van de gewestelijke RUP's daarom onwettig?

3. Argumenten voor een minder rigide interpretatie van het rechtszekerheidsbeginsel

Hieronder volgen een aantal argumenten die pleiten voor een minder rigide interpretatie van het rechtszekerheidsbeginsel dan de hoger genoemde arresten die flexibele voorschriften wraakten, maar die integendeel gaan in de richting van het annulatiearrest *Van Pollaert*¹⁸.

(17) Zie de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 11 april 2008 tot vaststelling van de nadere regels met betrekking tot de vorm en de inhoud van de ruimtelijke uitvoeringsplannen.

(18) Deze argumentatie is grotendeels overgenomen uit mijn vroegere bijdrage P.J. DEFOORT, "Flexibiliteit vs. Rechtszekerheid, tussenstand 0-2. Dreigt de definitieve uitschakeling voor flexibiliteit in RUP's?" in G. BOUMA, F. FILIUS, H. LEINFELDER en B. WATERHOUT (ed),

a) De relativiteit van het rechtszekerheidsbeginsel

9. Absolute rechtszekerheid is een utopie. Inherent aan alle rechtsnormen is immers de zgn. 'open textuur' ervan. Hiermee wordt bedoeld dat een rechtsregel enerzijds een veelheid aan sociale situaties moet regelen, en dus voldoende vaag moeten worden geformuleerd. Anderzijds kunnen vage normen onmogelijk voor elke concrete casus voldoende richtlijnen bieden over hun toepasselijkheid, zodat er bij elke rechtsregel casussen kunnen opduiken waarvan onduidelijk is of ze onder de regel vallen of niet. Dit is een gevolg van de inherente beperktheid van het instrument taal, en impliceert dat interpretatiemoeilijkheden inherent zijn aan het recht.

Het gebruik van vage begrippen en normen is eigen aan het ruimtelijkeordeningsrecht, bijvoorbeeld "de 'bestaanbaarheid' met de bestemming", "de 'verenigbaarheid' met 'de onmiddellijke omgeving'", "het architectonisch karakter van een gebied", "een 'aanmerkelijke' reliëfwijziging" of "de goede ruimtelijke ordening". Het komt de vergunningverlenende overheden toe een eigen invulling te geven aan die begrippen, naar gelang de concrete gegevens van het voorliggende geval. De discretionaire bevoegdheid in het ruimtelijkeordeningsrecht is groot, zoals veelal het geval is in het domein van het administratief recht. Vandaar dat de algemene beginselen van behoorlijk bestuur – inzonderheid het redelijkheidsbeginsel en de motiveringsplicht - in dit vage beleidskader als richtsnoer dienen voor de administratieve overheid bij het nemen van haar beslissingen.

Het feit dat beslissingen inzake ruimtelijke ordening zeer contextgericht zijn maakt het moeilijk om (gedetailleerde) stedenbouwkundige voorschriften op te maken die aangepast zijn aan elke situatie. De specificiteit van elke situatie in de ruimtelijke ordening ook is de reden waarom het gelijkheidsbeginsel een zeer beperkte rol speelt in het ruimtelijkeordeningsrecht: de bestaande ordening en de daaruit voortvloeiende verschillen beperken op zich al de vergelijkbaarheid

Tussen droom en werkelijkheid. Bijdragen aan de PlanDag 2009, Stichting Planologische Discussiedagen (PDD), Beroepsvereniging van Nederlandse Stedenbouwkundigen en Planologen (BNSP) en de Vlaamse Vereniging voor Ruimte en Planning (VRP), 2009, 297-305. De gedetailleerde juridische onderbouwing hiervoor, met verwijzingen naar rechtspraak en rechtsleer, is uitgewerkt in P.-J. DEFOORT, "Flexibiliteit in ruimtelijke uitvoeringsplannen: een moeilijke evenwichtsoefening", noot onder RvS 9 januari 2007, nr. 166.436, Van Pollaert, TROS 2007, 217-233.

van de feitelijke situatie, wat een essentiële voorwaarde is voor een mogelijke schending van het gelijkheidsbeginsel.

Aldus rijst de vraag: is het ontbreken van gedetailleerde inrichtingsvoorschriften, of van voorschriften die geen 'absolute' norm stellen per definitie in strijd met het rechtszekerheidsbeginsel. Aangezien de Codex RO voor de RUP's niet uitdrukkelijk vereist om per definitie inrichtingsvoorschriften te voorzien, laat staan om gedetailleerde voorschriften of absolute normen te voorzien, kan men zich afvragen waarom het voorzien van twee alternatieve ontsluitingen in een RUP per definitie het rechtszekerheidsbeginsel zou schenden, wetende dat de gewestplannen en de typevoorschriften voor RUP's helemaal geen normen bevatten, en dat voor de gewestplanvoorschriften uit het K.B. van 28 december 1972 blijkbaar nooit een rechtszekerheidsprobleem heeft bestaan.

In het licht van de rechtspraak over het zorgvuldigheidsbeginsel zou als randvoorwaarde kunnen worden gesteld dat flexibiliteit slechts mogelijk is in de mate dat uit de concrete omstandigheden van het dossier (bv. het openbaar onderzoek, de memorie van toelichting, ...) niet blijkt dat er een concrete hinderproblematiek is die een "rechtszekere" oplossing behoeft, maar die de overheid niettemin voor zich uitschuift. In dergelijke gevallen vereist het zorgvuldigheidsbeginsel dat de overheid voldoende duidelijke oplossingen biedt om de mogelijke hinder te remediëren.

b) De bedoelingen van de decreetgever

De vroegere wetgeving voorzag uitdrukkelijk dat een BPA de ordening van het plangebied op een gedetailleerde manier moest regelen¹⁹. Uit deze bepalingen leidde de Raad van State af dat een BPA verondersteld wordt de goede plaatselijke ordening te regelen²⁰. De Raad van State oordeelde dat het

gewestplan daarentegen geen gedetailleerde bestemmingen en voorschriften moest bevatten²¹. Vanuit die vaststelling lijkt het alvast moeilijk om voor de gewestplannen strenge eisen te stellen op het vlak van rechtszekerheid.

Eenzelfde conclusie lijkt op te gaan voor de RUP's. Het DRO/de Codex RO voorziet nergens dat de stedenbouwkundige voorschriften in RUP's 'gedetailleerd' moeten zijn²². In de memorie van toelichting bij het decreet wordt integendeel benadrukt dat "het voor zich spreekt" dat een RUP niet steeds bestemmings-, inrichtings- én beheersvoorschriften moet bevatten. "Het type voorschriften dat opgenomen is in een RUP hangt uiteraard af van het planningsniveau en de doelstellingen van het plan. Zo zullen bv. esthetische voorschriften in verband met de bebouwing veel vaker voorkomen in gemeentelijke uitvoeringsplannen dan in gewestelijke uitvoeringsplannen. Zo zal bijvoorbeeld ook een plan dat betrekking heeft op een stedelijk gebied andere soorten voorschriften bevatten dan een plan dat gemaakt wordt voor een deel van het buitengebied. Ook kan een plan zich bijvoorbeeld op een bepaald moment beperken tot voorschriften met betrekking tot het aspect bestemming zonder dat iets over het beheer wordt bepaald."²³.

In tegenstelling tot bij de plannen van aanleg, waarbij de gemeenten via BPA's de gewestplannen konden detailleren, gaat het nieuwe planningsstelsel van RUP's uit van een planningsstelsel waarbij elke overheid binnen zijn materiële bevoegdheden over een

(19) Artikel 14, eerste lid 2° en 4° van het intussen opgeheven decreet van betreffende de ruimtelijke ordening, gecoördineerd op 22 oktober 1996.

(20) R. VEKEMAN, "Flexibele ruimtelijke ordeningsplannen", noot onder RvS 14 februari 2001, nr. 93.308, Correia de Almeida, T.Gem. 2002, 305-306. Zie naast de reeds vermelde arresten Correia de Almeida en vzw Buurtcomité Flanders Expo ook nog RvS 16 januari 2006, nr. 153.771, De Groof.

Vgl. ook met de rechtspraak waarin de Raad van State stelt dat een verwijzing naar de bepalingen van een BPA volstaat om de afgifte van een vergunning te verantwoorden, omdat een BPA krachtens artikel

14 coördinatiedecreet RO de gedetailleerde bestemming en de ordening van het gebied bepaalt. Een verwijzing naar het BPA volstaat aldus om de verenigbaarheid met de onmiddellijke omgeving en de goede plaatselijke aanleg te verantwoorden (bv. RvS 16 maart 2007, nr. 169.046, Lippens c.s.; RvS 12 juni 2006, nr. 159.982, Buys; RvS 30 juni 1994, nr. 48.382, Piot). Zie evenwel andere rechtspraak die stelt dat een verwijzing naar de verenigbaarheid met de voorschriften van een BPA slechts kan volstaan ter motivering van de bouwvraag met de goede ruimtelijke ordening en plaatselijke aanleg in de mate dat deze voorschriften dermate gedetailleerd zijn dat zij aan de vergunningverlenende overheid geen beoordelingsruimte meer laten (bv. RvS 15 juni 2004, nr. 132.436, Callens; RvS 7 februari 2001, nr. 93.109, Desmedt; zie ook F. DE PRETER, "De derde in de procedure tot het verkrijgen van een stedenbouwkundige vergunning of een verkavelingvergunning", TROS 2007, 10, punt 4.2.2).

(21) RvS 28 maart 1996, nr. 58.935, Anckaert; RvS 28 februari 2002, nr. 104.125, Anckaert; RvS 4 juli 2002, nr. 108.832, Van Laethem.

(22) F. DE PRETER, "Flexibiliteit en rechtszekerheid in de voorschriften van plannen van aanleg", TROS 2003, 368; F. DE PRETER, "De derde in de procedure tot het verkrijgen van een stedenbouwkundige vergunning of een verkavelingvergunning", TROS 2007, 10, punt 4.2.2; B. ROELANDTS, "Flexibiliteit in aanleg- en uitvoeringsplannen", TROS 2000, 23-24; W. VANDEVYVERE, "De werking van het planningsstelsel van het nieuwe decreet op de ruimtelijke ordening", TROS 2000, bijzonder nummer 'Subsidiariteit in de ruimtelijke planning', 18.

(23) Memorie van toelichting, Parl.St. 1998-99, nr. 1332/1, 23.

volledige planningsbevoegdheid beschikt. Het subsidiariteitsbeginsel vereist immers dat de overheid die een planningsbevoegdheid heeft, zelf de definitieve bestemming van het betreffende gebiedsdeel moet regelen, en deze bestemming niet mag laten afhangen van een latere beslissing²⁴. Vanuit het oogpunt van detailleringsgraad en rechtszekerheid is er, in tegenstelling tot bij de plannen van aanleg, bij de RUP's dus geen onderscheid te maken tussen de drie planningsniveaus.

De uitdrukkelijke wil om in RUP's voldoende flexibiliteit te laten voor de vergunningverlenende overheid werd door de decreetgever nog uitdrukkelijk bevestigd naar aanleiding van een decreetwijziging in 2003 waarbij werd voorzien in een mogelijkheid om bij de vergunningverlening op bepaalde punten af te wijken van de voorschriften van een gemeentelijk RUP. De reden voor de decreetwijziging bevestigt uitdrukkelijk de bedoeling van de decreetgever om flexibiliteit in RUP's mogelijk te maken en zelfs aan te moedigen: *“Bedoeling van de decreetgever in 1999 was dat nieuwe verkavelingen en RUP's voldoende soepel moesten zijn, zodat afwijkingen overbodig zouden worden. Helaas stellen we vast dat de door de ontwerpers opgemaakte RUP's en verkavelingsvoorschriften in weinig verschillen van de voordien gehanteerde praktijk. De voorschriften blijven stroef en zeer gedetailleerd, wat in de toekomst voor problemen zal zorgen, als hier geen gecontroleerde uitlaatklep voor geboden wordt. Daarom wordt thans voorgesteld om ook afwijkingen toe te laten voor RUP's en recente verkavelingen.”*²⁵ Het initiatief tot wijziging van het decreet had betrekking op een te beperkte flexibiliteit bij gemeentelijke RUP's. De vraag naar flexibiliteit geldt redelijkerwijze *a fortiori* voor de provinciale en de gewestelijke RUP's.

De keuze om een RUP al dan niet gedetailleerd te maken ligt dus binnen de discretionaire bevoegdheid van de plannende overheid – ongeacht het planningniveau - en zal moeten afhangen van de concrete omstandigheden, bv. de doelstellingen van het plan, de mate waarin de concrete omgeving reeds feitelijk is geordend, het feit dat er binnen het plangebied reeds een stedenbouwkundige verordening bestaat met stedenbouwkundige voorschriften, de mate waarin er concrete hinderaspecten gekend zijn bij de overheid, enz. Zo is het bijvoorbeeld niet aangewezen om

flexibele voorschriften te voorzien indien het RUP de bescherming van zwakke functies beoogt. Het is aangewezen dat de plannende overheid haar keuze omtrent de graad van gedetailleerdheid of flexibiliteit duidelijk motiveert in de memorie van toelichting bij het RUP, binnen de globale doelstellingen van het plan.

Indien de planningsoverheid ervoor opteert om geen (gedetailleerde) inrichtingsvoorschriften te voorzien, komt het toe aan de vergunningverlenende overheid om de goede ruimtelijke ordening en plaatselijke aanleg te beoordelen. Het beoordelen van de goede ruimtelijke ordening en plaatselijke aanleg is trouwens in essentie een taak die tot de kernbevoegdheid van de vergunningverlenende overheid behoort. Dit wordt bevestigd in overvloedige rechtspraak van de Raad van State, en geldt in principe voor elke vergunningsaanvraag, behalve indien de aanvraag gelegen is in een bestemmingsplan dat dermate gedetailleerd is, zodat de vergunningverlenende overheid geen discretionaire beoordelingsbevoegdheid meer heeft (artikel 4.3.1, § 2, eerste lid, 3° Codex RO). Opmerkelijk is dat de Codex RO sinds 1 september 2009 het begrip 'goede ruimtelijke ordening' bijvoorbeeld voor het eerst decretaal heeft omschreven, aan de hand van een hele reeks beoordelingscriteria zoals functionele inpasbaarheid, mobiliteitsimpact, schaal, bouwdichtheid, visueel-vormelijke elementen, cultuurhistorische elementen, hinderaspecten, gezondheid, veiligheid, enz. (artikel 4.3.1, § 2, eerste lid 1° Codex RO).

c) Mogelijkheid tot het geven van opmerkingen tijdens het openbaar onderzoek

Het annulatiearrest *Van Pollaert* bevestigt dat flexibele voorschriften andere garanties veronderstellen, in de vorm van de motiveringsplicht en een openbaar onderzoek.

Uiteraard bestaat er steeds een sanctiemogelijkheid *achteraf* door de rechter, via een marginale toetsing van de verleende vergunning aan de beginselen van behoorlijk bestuur en de motiveringsplicht op vergunningniveau. Anderzijds kan de rechtszekerheid voor de belanghebbende derden ook in aanzienlijke mate *preventief* worden gewaarborgd, in de eerste plaats door het organiseren van een openbaar onderzoek bij de opmaak van het RUP.

In vele gevallen is een vergunningsaanvraag bovendien onderworpen aan een openbaar onderzoek. Indien

(24) RvS 13 november 2008, nr. 187.898, Peleman.

(25) Memorie van toelichting bij het wijzigingsdecreet van 21 november 2003, *Parl.St. VI.Parl. 2002-03*, nr. 1800/1, 14.

de vergunningaanvraag is gesitueerd binnen het toepassingsgebied van een gemeentelijk RUP, en sinds kort ook binnen het toepassingsgebied van een provinciaal RUP, is er evenwel nooit een openbaar onderzoek vereist, op voorwaarde dat de aanvraag conform is met het RUP en op voorwaarde dat het RUP niet enkel bestemmingsvoorschriften omvat, maar ook voorschriften inzake de inplanting, de grootte en het uiterlijk van de constructies. In dit verband kan men zich afvragen of er een openbaar onderzoek vereist is indien het RUP “flexibele” voorschriften bevat inzake de inplanting, de grootte en het uiterlijk van de constructie²⁶. Het lijkt alvast aangewezen – in het licht van het zorgvuldigheidsbeginsel – om op dit punt geen risico’s te nemen, en steeds een openbaar onderzoek te organiseren indien de voorschriften in het desbetreffende RUP weinig gedetailleerd is of een ruime mate van flexibiliteit laten, of minstens indien de voorliggende aanvraag de flexibele voorschriften op een extensieve wijze toepast. Het ontbreken van een openbaar onderzoek binnen het toepassingsgebied van een gemeentelijk RUP dreigt in bepaalde gevallen anders een lacune te zijn in de preventieve rechtsbescherming voor derde belanghebbenden bij de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning.

4. Conclusie

Het was de bedoeling van de decreetgever om met het instrument van de ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP’s) een bepaalde mate van flexibiliteit mogelijk te maken, dit in tegenstelling tot de plannen van aanleg, die als te statisch werden ervaren.

Uit de eerste arresten over flexibiliteit in RUP’s bleek dat de Raad van State enkel principieel de mogelijkheid open liet voor flexibele stedenbouwkundige voorschriften in RUP’s, maar bij de concrete toepassing van dit principe lieten de eerste arresten heel weinig speelruimte voor die flexibiliteit. Eerst met het arrest *Debelva*, en vervolgens met het annulatiearrest *Van Pollaert* lijkt er een definitieve kentering in de rigide rechtspraak te zijn gekomen.

Het nadien gevelde arrest *Peleman* lijkt op het eerste gezicht weinig aansluiting te vinden met deze gewijzigde rechtspraak. Maar misschien is dit te wijten

aan de relatief beperkte motivering van het arrest, en vooral door het feit dat het arrest zich richt op het rechtszekerheidsbeginsel, daar waar een motivering vanuit het zorgvuldigheidsbeginsel meer in de lijn had gelegen van wat het arrest lijkt te bedoelen.

Concluderend zou kunnen worden gesteld dat flexibiliteit in RUP’s is toegelaten, maar dat, afhankelijk van de specifieke gegevens en omstandigheden in de totstandkoming van het betreffende RUP (bv. memorie van toelichting, openbaar onderzoek, m.e.r., ...), het zorgvuldigheidsbeginsel meer gedetailleerde oplossingen voor concretiseerbare hinderaspecten kan vereisen²⁷.

Pieter-Jan DEFOORT
Advocaat LDR
Ruimtelijk planner

(26) Artikel 3, § 2, tweede en derde lid B.Vl.Reg. 5 mei 2000 betreffende de openbare onderzoeken over aanvragen tot stedenbouwkundige vergunning en verkavelingsaanvragen.

(27) Tekst afgesloten op 6 december 2009.

II. Raad van State

Arrest nr. 197.616 van 4 november 2009, Peleman

Rechtsmacht: Raad van State

Staatsraden: R. Stevens, J. Bovin en J. Clement

Auditoraat: A. Eyelenbosch (eensluidend)

Partijen: L. Peleman c.s. t. de provincie Oost-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, Tussenkommende partij: de Stad Dendermonde

Advocaten: D. Lindemans en F. De Preter, V. Tollenaere, P. De Smedt

Rechtspraak

Ontvankelijkheid beroep deelplan “grenslijn”

Het afbakeningsplan (deelplan 1) vormt een noodzakelijke voorwaarde voor het vaststellen van het deelplan 2 “Dendermonde West”. De beide plannen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De verzoevende partijen doen blijken van het rechtens vereiste belang bij de vernietiging niet alleen van het deelplan 2 “Dendermonde West”, maar ook van het deelplan 1 “Grenslijn” dat de vaststelling van het deelplan 2 mogelijk maakt.

Stedenbouwkundige voorschriften RUP – Rechtszekerheid – Flexibiliteit

Door het ontsluitingsvraagstuk van de gevangenis te regelen middels indicatieve aanduiding van het tracé van twee mogelijke ontsluitingswegen, waarbij, indien één ontsluiting reeds bestaat en een nieuwe wordt aangelegd, de bestaande nog slechts mag worden gebruikt als “noodweg”, wordt de ontsluiting van de “zone voor gevangenis” niet op een afdoende rechtszekere wijze in het plan zelf geregeld. De ingeroepen schending van het rechtszekerheidsbeginsel is gegrond.

TEKST VAN HET ARREST

I. Voorwerp van het beroep

I. Het beroep, ingesteld op 27 juni 2008, strekt tot de nietigverklaring van het besluit van 12 december 2007 van de provincieraad van Oost-Vlaanderen houdende definitieve vaststelling van het provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan “Afbakening structuurondersteunend kleinstedelijk gebied Dendermonde” en van het besluit van 28 april 2008 van de Vlaamse minister van Financiën en Begroting en Ruimtelijke Ordening houdende goedkeuring, met uitzondering van de in blauw aangeduide delen, van dit provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan van de provincie Oost-Vlaanderen, bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 15 mei 2008.

2. Verloop van de rechtspleging

2. Bij arrest nr. 187.898 van 13 november 2008 is de vordering tot schorsing van de tenuitvoerlegging van de bestreden beslissing ingewilligd.

(...)

3. Feiten

3.1. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen selecteert Dendermonde als een “structuurondersteunend kleinstedelijk gebied”. Zodanige gebieden dienen in provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen te worden afgebakend.

3.2. In zitting van 28 maart 2002 beslist de deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen tot de opmaak van het provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan “Afbakening kleinstedelijk gebied Dendermonde” (hierna: PRUP).

3.3. In dit plan wordt ook de inplanting van een nieuw penitentiair complex voorzien.

De site “Oud Klooster”, die aanvankelijk niet werd opgenomen in de afbakening van het kleinstedelijk gebied, wordt, naast andere, als mogelijke inplantingszone aangeduid.

Deze site bevindt zich ten westen van Dendermonde, in een gebied dat wordt begrensd door een spoorweg in het zuiden, de Dender in het westen en het noorden en een oud fortcomplex in het oosten. Op de Dender sluiten het Denderkanaal en een oude Denderarm aan.

Volgens de bestemmingsvoorschriften van het gewestplan Dendermonde is de site gelegen, deels in landschappelijk waardevol agrarisch gebied, deels in woongebied, deels in woonuitbreidingsgebied, deels in gebied voor gemeenschapsvoorzieningen, deels in recreatiegebied en deels in parkgebied.

In het zuidwesten wordt het plangebied begrensd door de zogenaamde “Boonwijk”, omvattende de straten Klein Gent, Gasthuisstraat,

Meersstraat, Eikelstraat, Oud Klooster en Galeidestraat.

Voor de beide als meest gunstige locaties aangewezen sites, met name “Oud Klooster” en “N41”, stelt zich een probleem van ontsluiting. Om reden dat de inplanting van de gevangenis op laatstgenoemde site “technisch en financieel waarschijnlijk moeilijker te realiseren is dan in de site Oud Klooster”, wordt beslist de voorkeur te geven aan de site “Oud Klooster”.

Aanvankelijk wordt de locatiegeschiktheid van de site “Oud Klooster” gekoppeld aan het niet afwikkelen van het verkeer via de straten van de Boonwijk. Een nieuwe ontsluiting via het Denderkanaal wordt voorgesteld.

Omwille van de kostprijs van deze laatste ontsluitingsmogelijkheid wordt uiteindelijk voorgesteld de afwikkeling van het verkeer te laten verlopen via de Gasthuisstraat.

Hierop is de ontwerper overgegaan tot een “milieubeoordeling”, waarin, met betrekking tot de verkeerstoename ingevolge de voorziene inplanting van een gevangenis, wordt gesteld wat volgt: “Er zijn geen verkeerstellingen beschikbaar van het kruispunt Galeidestraat-Klein Gent met de Gasthuisstraat. Een inschatting van de afwikkelingsmogelijkheden van het gegenereerd verkeer richting centrum Dendermonde is dan ook niet mogelijk”.

3.4. Het voorontwerp van PRUP wordt vervolgens onderworpen aan adviezen.

De afdeling Ruimtelijke Planning stelt dat er nog een “aanvullende toelichting nodig is met betrekking tot mogelijke problemen nabij de spoorwegovergang op de Paardentrapstraat”.

De GECORO stelt dat, wanneer er zou worden van uitgegaan dat de Gasthuisstraat het bijkomend verkeer inderdaad aankan, de mogelijke ontsluiting via het noorden minstens open moet worden gehouden.

Het college van burgemeester en schepenen van de stad Dendermonde stelt wat volgt: “De ontsluiting van de gevangenis dient normaal

voorzien te worden via het Denderkanaal. Deze oplossing wordt echter afgewezen omdat ze te duur zou zijn. Alle alternatieven hebben als nadeel dat ze via woonstraten en knelpunten voor het verkeer moeten gaan. Daarom geven wij de voorkeur aan de Galeidestraat omdat op deze manier de Gasthuisstraat niet worden belast”.

Aanvullend vraagt de gemeenteraad om een aanvullend mobiliteitsstudie.

3.5. De plenaire vergadering vindt plaats op 21 mei 2007.

3.6. In zitting van 13 juni 2007 stelt de provincieraad van Oost-Vlaanderen het ontwerp van PRUP voorlopig vast.

De site “Oud Klooster” wordt aangeduid als een Randstedelijk groengebied, met uitzondering van een zone voor gevangenis in het zuidwesten, tussen de woningen aan de Gasthuisstraat en de oude Denderarm. De ontsluiting wordt indicatief aangeduid door een pijl in de richting van de Eikelstraat. Bedoeling is dat het verkeer nadien via de Gasthuisstraat wordt afgeleid naar het centrum van Dendermonde.

3.7. Tijdens het openbaar onderzoek, dat wordt gehouden van 16 juli 2007 tot en met 13 september 2007, dienen de verzoekende partijen een bezwaarschrift in.

Met verwijzing naar verkeerstellingen aan de Paardentrapstraat onder controle van een gerechtsdeurwaarder wordt onder meer gewezen op de niet-wenselijkheid van een ontsluiting via de woonstraten van de Boonwijk.

3.8. In zitting van 8 november 2007 oordeelt de PROCORO, wat betreft de bezwaren inzake de impact op het verkeer in de Paardentrapstraat, dat het gaat om een bestaand probleem waaraan de gevangenis niets zal veranderen omdat het overgrote deel van het verkeer buiten de spitsuren plaats vindt. Het ontwerp wordt gunstig geadviseerd met enkele voorstellen tot wijziging.

3.9. Op 12 september 2007 verleent de minister volgend advies over het ontwerpplan: “Overwegende dat de provincie binnen het

deelplan 'Dendermonde West' de ontsluiting regelt voor de nieuwe gevangenis; dat deze ontsluiting ook invloed heeft op de omliggende wijk; dat deze invloed niet volledig wordt uitgeklaard in de toelichtingsnota".

3.10. Bij het eerste bestreden besluit van 12 december 2007 stelt de provincieraad van Oost-Vlaanderen het PRUP "Afbakening structuurondersteunend kleinstedelijk gebied Dendermonde" met de deelRUP's "Grenslijn" en "Dendermonde West" definitief vast.

3.11. In vergelijking met het ontwerp PRUP voorziet het definitief vastgestelde PRUP in een bijkomende indicatieve ontsluiting voor de gevangenis langsheen de rechteroever van de Dender. De groenzone tussen de gevangenis en de spoorweg wordt niet behouden.

Voor de "zone voor gevangenis" gelden volgende stedenbouwkundige voorschriften:

"3.1. Bestemming:

1.4. deze zone is bestemd voor de inplanting van een gevangenis. Het gaat over de gebouwen en diensten in functie van een gevangenis en bijhorende accommodatie zoals buitenruimtes, parkeerterreinen, afsluitingen.

3.2. Gebouwen en constructies

- alle gebouwen en constructies die noodzakelijk zijn voor het functioneren van de gevangenis zijn toegelaten
- de gebouwen en constructies worden ingeplant op minstens 10,00m van de zonegrens. De hoogte van de gebouwen en de constructies bedraagt maximaal de afstand ten opzichte van de zonegrens (45/ regel)
- de gebouwen en aanhorigheden worden zoveel mogelijk in het westen van de deelzone ingeplant, waarbij echter rekening gehouden dient te worden met de aanwezigheid van een hoogspanningsleiding
- de niet bebouwde delen van de zone kunnen ingericht worden als open ruimte bij de gevangenis. De noodzakelijke parkeerplaatsen worden hierbij samengebracht op één parkeerterrein in de nabijheid van de hoofdontsluiting voor de gevangenis
- bij de inplanting van de gevangenis en de inrichting van het terrein worden maatregelen genomen om de lichthinder voor het randstedelijk groengebied en de omliggende woningen te

beperken

- de delen van de zone die niet bruikbaar zijn voor de gevangenis en haar aanhorigheden worden ingericht als onderdeel van het randstedelijk groengebied".

3.12. Op 4 april 2008 stuurt de deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen aan de minister een rappelbrief.

3.13. Bij het tweede bestreden besluit van 28 april 2008 keurt de Vlaams minister van Financiën en Begroting en Ruimtelijke Ordening het PRUP "Afbakening structuurondersteunend kleinstedelijk gebied Dendermonde" goed, met uitzondering van de in blauw aangeduide delen.

Dit besluit overweegt onder meer wat volgt: "Overwegende dat de provincie binnen het deelplan 'Dendermonde-West' de ontsluiting regelt voor een nieuwe gevangenis; dat deze ontsluiting naar aanleiding van de adviezen en bezwaren tijdens het openbaar onderzoek werd gewijzigd omwille van de invloed op de omliggende wijk; dat met name aan de westzijde een bijkomende ontsluitingsmogelijkheid is voorzien tot aan de oude Dender teneinde een 'noordelijke ontsluiting' mogelijk te maken; dat de interne wegen nu indicatief worden aangeduid; dat de toelichtingsnota hierover geen bijkomende uitleg verschaft; dat naar aanleiding van bovenvernoemd M.B. van 12 september 2007 en op advies van de PROCORO het deelplan voor de gevangenis werd aangepast en de zone voor gevangenis is uitgebreid tot tegen de spoorwegberm; dat wordt vastgesteld dat slechts weinig inrichtingsprincipes zijn opgenomen in de stedenbouwkundige voorschriften; dat naar aanleiding van het openbaar onderzoek wordt gesteld dat de gevangenis aan de westzijde van het gebied moet worden gesitueerd; dat anderzijds voor de inrichting van (delen) van het gebied een inrichtingsstudie wordt opgelegd; dat het derhalve aan de vergunningverlener is om de concrete inrichtingsvoorstellen te beoordelen".

3.14. Dit ministerieel besluit wordt bij uittreksel bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 15 mei 2008.

4. Ontvankelijkheid van het beroep

Standpunt van de partijen

(...)

Beoordeling

4.6. Het afbakeningsplan (deelplan 1) vormt een noodzakelijke voorwaarde voor het vaststellen van het deelplan 2 “Dendermonde West”. De beide plannen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

De verzoekende partijen doen derhalve blijken van het rechtens vereiste belang bij de vernietiging niet alleen van het deelplan 2 “Dendermonde West”, maar ook van het deelplan 1 “Grenslin” dat de vaststelling van het deelplan 2 mogelijk maakt.

4.7. De excepties kunnen niet worden aangenomen.

5. Onderzoek van de middelen

Tweede middel

Standpunt van de partijen

(...)

Beoordeling

5.8. Het beginsel van de rechtszekerheid vereist dat stedenbouwkundige voorschriften op voldoende duidelijke wijze worden vastgesteld, hetgeen niet verhindert dat deze voorschriften flexibel kunnen worden opgevat, noch dat deze binnen de grenzen gesteld door het bevoegdheidsniveau waarop zij dienen te worden vastgesteld, een bepaalde discretionaire bevoegdheid kunnen verlenen aan de vergunningverlenende overheden bij de beoordeling van een aanvraag om een stedenbouwkundige vergunning.

Dit houdt onder meer in dat de fundamentele opties van het plan op het daartoe ingevolge de

toepassing van het subsidiariteitsbeginsel bevoegde planniveau dienen te worden vastgesteld.

5.9. Krachtens artikel 38, § 1, 2/ van het op het ogenblik dat het bestreden besluit werd vastgesteld geldende decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening (hierna: DRO), bevat een ruimtelijk uitvoeringsplan de bij elk gebiedsdeel horende stedenbouwkundige voorschriften inzake de bestemming, de inrichting en/of het beheer.

Het plan dient aldus op het betrokken planniveau op een rechtszekere wijze de bestemming evenals in voorkomend geval de voor de realisatie daarvan noodzakelijke voorschriften in verband met de inrichting en/of het beheer van de verschillende gebiedsdelen vast te stellen.

5.10. Er bestaat geen betwisting over dat de bestemming “zone voor gevangenis” ingevolge het subsidiariteitsbeginsel als behorende tot het provinciaal planniveau wordt beschouwd. Aangezien deze zone niet paalt aan een openbare weg, en derhalve zonder ontsluitingsweg niet kan worden gerealiseerd, dient dat plan ook noodzakelijkerwijze de daartoe vereiste inrichtingsvoorschriften, met name het tracé van een ontsluitingsweg, aan te geven.

5.11. Wat dit betreft bepaalt “Artikel 5 Hoofdontsluiting gevangenis (indicatieve aanduiding)” van de bij het bestreden PRUP horende stedenbouwkundige voorschriften, wat volgt:

“5.1. bestemming

- De verbinding tussen de zone voor gevangenis en enerzijds de Gasthuisstraat - Eikelstraat of anderzijds de weg langsheen de rechteroever van de Dender vormt de ontsluiting van de gevangenis voor auto's en vrachtwagens en wordt de hoofdontsluiting genoemd. Er kan maar één ontsluiting voor auto's en vrachtwagens functioneren. Indien één ontsluiting reeds bestaat en er een nieuwe aangelegd wordt, dan moet het functioneren van de eerste als hoofdontsluiting voor de gevangenis opgeheven worden. De bestaande infrastructuur mag in gebruik genomen worden als noodweg (zie lokale ontsluitingswegen art. 1.5)

5.2. inrichting

- De inrichting van de weg wordt bepaald in functie van de toegankelijkheid van de gevangenis

nis.

- Het tracé van de hoofdontsluiting wordt zo gekozen dat de weg zo weinig mogelijk het functioneren van het randstedelijk groengebied verstoort.

Het exacte tracé wordt vastgelegd bij de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning voor de gevangenis of bij de aanvraag voor de stedenbouwkundige vergunning van de nieuwe hoofdontsluiting”.

5.12. Uit deze voorschriften blijkt dat, wat het tracé van de hoofdontsluiting van de “zone voor gevangenis” betreft, het bestreden PRUP er zich toe beperkt twee alternatieve tracés aan te duiden, en de definitieve vaststelling van het tracé over te laten aan de overheid die later over de aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning voor de gevangenis of de nieuwe hoofdontsluiting zal beslissen.

De ontsluiting van de “zone voor gevangenis” is, zoals blijkt uit hetgeen voorafgaat, een noodzakelijk gegeven betreffende de inrichting van de betrokken zone, dat op dat planniveau zelf op een rechtszekere wijze dient te worden vastgesteld.

Door evenwel het ontsluitingsvraagstuk te regelen middels indicatieve aanduiding van het tracé van twee mogelijke ontsluitingswegen, waarbij, indien één ontsluiting reeds bestaat en een nieuwe wordt aangelegd, de bestaande nog slechts mag worden gebruikt als “noodweg” in de zin van artikel 1.5 van de stedenbouwkundige voorschriften, wordt de ontsluiting van de “zone voor gevangenis” niet op een afdoende rechtszekere wijze in het plan zelf geregeld.

De in het middel ingeroepen schending van het rechtszekerheidsbeginsel zoals uiteengezet door de verzoekende partijen is in de aangegeven mate gegrond.

5.13. Het middel is in zoverre gegrond.

BESLISSING

I. De Raad van State vernietigt:

- het besluit van 12 december 2007 van de provincieraad van Oost-Vlaanderen houdende

de definitieve vaststelling van het provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan “Afbakening structuurondersteunend kleinstedelijk gebied Dendermonde”, en

- het besluit van 28 april 2008 van de Vlaamse minister van Financiën en Begroting en Ruimtelijke Ordening houdende goedkeuring, met uitzondering van de in blauw aangeduide delen, van dit provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan van de provincie Oost-Vlaanderen “Afbakening structuurondersteunend kleinstedelijk gebied Dendermonde”.

2. Dit arrest dient bij uittreksel te worden bekendgemaakt op dezelfde wijze als de vernietigde besluiten.

(...)

III. Roven en rechtbanken

Gent 30 april 2009

Inzake: M. e.a. t. de Maatschappij voor het haven-, grond- en industrialisatiebeleid van het Linkerscheldeoevergebied, afgekort "Maatschappij Linkerscheldeoever"

Rechtspraak

11.2. Bevoegdheid van de kortgedingrechter

11.3. Gegrondeheid van de vordering

1. Terwijl de Raad van State bevoegd is om een administratieve rechtshandeling te schorsen in het kader van het administratief contentieux, blijft de justitiële rechter bevoegd om de uitvoering te beletten van besluiten die subjectieve rechten aantasten. Onmiddellijke en daadwerkelijke bescherming van het eigendomsrecht, van het zakelijk recht van bewoning en het beëindigen of voorkomen van hinder en overlast uit nabuurschap, zijn wel degelijk maatregelen die strekken tot bescherming van subjectieve rechten. De voorzitter, gevat op eenzijdig verzoekschrift ex art. 584, derde lid Ger.W. en de kortgedingrechter kunnen dringende en voorlopige maatregelen nemen als de aantasting van burgerlijke subjectieve rechten het gevolg is van een ogenschijnlijk onregelmatig verleende vergunning. Zij zijn daarbij niet gebonden door een afwijzing van het administratief kort geding door de Raad van State.
2. In het kader van een kort geding moet de hoogdringendheid worden beoordeeld op het moment van de uitspraak. In hoger beroep moet daarbij rekening worden gehouden met wat zich sinds de uitspraak van de eerste rechter heeft voorgedaan. Om de hoogdringendheid te bewijzen moet de eiser aantonen dat zijn rechten, zonder de gevorderde maatregel, onherstelbare schade zouden oplopen of ernstig zouden worden bedreigd. In een vordering op eenzijdig verzoekschrift moet bovendien de absolute noodzaak worden aangetoond in de zin dat zelfs een verkorting van de dagvaardingstermijnen niet volstaat of dat de aard van de gevorderde maatregel het gebruik van de procedure vereist.
3. Volgens het gewestplan geldt voor de dorpskern van Doel nog steeds de bestemming woongebied. Elke eigenaar en bewoner in dat gebied heeft belang bij de inrichting van zijn leefomgeving overeenkomstig haar bestemming. Zij kunnen dus elke handeling bestrijden die hun levenskader kan aantasten.
4. De kortgedingrechter mag slechts uitspraak doen bij voorraad, zonder aan de zaak zelf nadeel toe te brengen. In casu moet prima facie worden aangenomen dat de subjectieve rechten van de eisers dreigen aangetast te worden door de talrijke onwettige sloopvergunningen. De woningen waarop de vergunningen betrekking

hebben, zijn hoofdzakelijk gelegen in woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde en in mindere mate in woongebied of woongebied met landelijk karakter. De aanvragen werden niet getoetst op hun verenigbaarheid met een goede ruimtelijke ordening, hoewel zulks ook bij het verlenen van een sloopvergunning vereist is. Het uitdoofbeleid dat het bestuur t.a.v. het dorp voert is daarmee moeilijk te verzoenen en lijkt veeleer op een oneigenlijke feitelijke wijziging van het gewestplan. In de talrijke aanvragen die betrekking hebben op woningen waar scheids- of gemene muren moesten worden afgebroken, was op grond van art. 3, 13° B.VI.Reg. van 5 mei 2000 betreffende de openbare onderzoeken over aanvragen tot stedenbouwkundige vergunning en verkavelingsaanvragen, een openbaar onderzoek vereist. Het lijkt niet uitgesloten dat geïntimeerde poogt een onomkeerbare toestand te scheppen die de belangen van de appellanten op ernstige en blijvende wijze kan schaden.

5. De vordering om de geïntimeerde bevel te geven binnen drie maanden de nodige werken uit te voeren om te beletten dat de gebouwen die haar eigendom zijn ongeschikt of onbewoonbaar zouden zijn in de zin van de Wooncode, valt buiten het bestek van het kort geding.
6. Het hof legt geïntimeerde verbod op de verleende en nog niet uitgevoerde sloopvergunningen uit te voeren of te laten uitvoeren onder verbeurte van een dwangsom van 250.000,00 euro per dag en per overtreding vanaf de betekening van het arrest. De maatregel geldt tot bij de eindbeslissing over de zaak zelf, d.i. de uitspraak van de Raad van State of, wat betreft de sloopvergunningen waartegen nog geen annulatieberoep bij de Raad werd ingesteld, de eindbeslissing van de bodemrechter, bij wie de appellanten, op straffe van verval van de maatregel, hun zaak aanhangig moeten maken binnen een maand na de betekening van het huidige arrest.

TEKST VAN HET ARREST

(...)

7.a. De eerste rechter, en in deze instantie het hof, kon/kan slechts recht spreken voor zover hij hiertoe "macht" heeft.

De grondwetgever heeft de beslechting van de geschillen waarbij subjectieve of materiële rechten betrokken zijn, expliciet aan de hoven en de rechtbanken toevertrouwd, behoudens de bij de wet gestelde uitzonderingen (artikel 144 en 145 Gecoörd. Gw.; artikel 556 Ger.W.).

Wanneer aldus een gedingpartij van oordeel is dat het geschil geen subjectief recht betreft, werpt zij een betwisting op omtrent de rechtsmacht van de geadieerde rechter.

Het hof kan zich derhalve als overheidsrechter slechts “bevoegd” verklaren, wanneer de beslechting van het geschil aan de rechterlijke macht waartoe hij behoort, werd toevertrouwd.

M.a.w. vooraleer zich uit te spreken over de bevoegdheidsvraag moet het hof nagaan of hij rechtsmacht heeft.

7.b. De geïntimeerde houdt voor dat het werkelijk voorwerp van de vordering van de appellanten niet de bescherming van subjectieve rechten betreft en in werkelijkheid beoogt effectief de uitvoering van de sloopvergunningen door de burgerlijke rechter onmogelijk te doen maken, zodat de vergunningen niet zouden zijn uitgevoerd binnen de 2 jaar en aldus van rechtswege vervallen.

Zij stelt dat op grond van artikel 17, § 1 RvS-wet enkel de Raad van State als enige (natuurlijke) rechter bevoegd is om kennis te nemen van de vordering tot schorsing van de tenuitvoerlegging van een akte van een administratieve overheid die krachtens artikel 14, 1^e lid RvS-wet voor vernietiging vatbaar is.

De wet verleent aan de Raad van State de bevoegdheid om in administratief kort geding de schorsing van de tenuitvoerlegging van een handeling of akte van een administratieve overheid te bevelen op grond van ernstige middelen, van welke aard ook.

Daarbij gaat het dan wel om een geschil in het kader van een objectief contentieux, zijnde een geding met objectieve aanvechting van de akte of handeling en waarin de Raad niet verzocht wordt uitspraak te doen over de het bestaan en de reikwijdte van een subjectief recht waarop de eiser zich zou beroepen.

Daaruit volgt evenwel dat de justitiële rechter bevoegd blijft om op te treden en de uitvoering van de bestreden beslissing of beslissingen te beletten,

wanneer deze van aard zijn subjectieve rechten aan te tasten.

Uit de aanvoeringen van de appellanten, zowel in het éézijdig verzoekschrift en in de dagvaarding kort geding als in het verzoekschrift tot hoger beroep blijkt op afdoende wijze dat de appellanten inderdaad hun subjectieve rechten wensen gehonoreerd te zien.

Meer bepaald beoogt de door de appellanten ingestelde vordering een onmiddellijke en daadwerkelijke bescherming van hun eigendomsrecht dan wel van hun zakelijk recht van bewoning alsook de beëindiging dan wel het voorkomen van hinder en overlast uit nabuurschap.

De vordering beoogt dus niet de schorsing van de administratieve akte, dit zijn de afgeleverde sloopvergunningen, maar komt op tegen het gebruik door de aanvrager van deze door de appellanten als onrechtmatig bestempelde vergunningen.

Het voorschrift van artikel 584 Ger.W. verbiedt niet voorlopige maatregelen te nemen als het bestaan van een recht voldoende waarschijnlijk is om het nemen van die beslissing te verantwoorden.

Derhalve heeft de voorzitter, gevat op éézijdig verzoekschrift ex artikel 584, lid 3 Ger.W., dan wel de kort geding rechter, rechtsmacht om dringende en voorlopige maatregelen te bevelen als de aantasting van burgerlijke subjectieve rechten het gevolg is van het gebruik, door de dader, van een ogenschijnlijk onrechtmatig door het bestuur gegeven toelating.

De aan de Raad van State toegekende bevoegdheid om onder bepaalde voorwaarden de schorsing te bevelen van de tenuitvoerlegging van een akte of een reglement van de administratieve overheid, perkt de rechtsmacht van de voorzitter in kort geding om uitspraak te doen bij voorraad betreffende subjectieve burgerlijke rechten, niet in.

Evenmin is hij op enigerlei wijze gebonden door de afwijzing door de Raad van State van een vordering tot schorsing van de aangevochten beslissing.

8. De voorzitter in kort geding (en ook de voorzitter gevat door een éézijdig verzoekschrift ex artikel 584, lid 3 Ger.W.) is, wanneer een zaak aanhangig wordt gemaakt die in de gedinginleidende akte als spoedeisend wordt voorgesteld, bevoegd om daarvan

kennis te nemen. Wanneer hij echter het spoedeisend karakter van de vordering niet erkent, dient hij ze ongegrond te verklaren (vgl. Cass., 10 april 2003, *Arr. Cass.* 2003, afl. 4, 956).

(...)

Omtrent de rechtens vereiste hoogdringendheid dient gesteld dat:

- de urgentie moet worden beoordeeld op het ogenblik van de uitspraak en derhalve ook rekening moet worden gehouden met wat zich *in casu* heeft voorgedaan sedert de beroepen beslissing werd uitgesproken;
- er sprake is van urgentie wanneer een onmiddellijke beslissing wenselijk is om schade van een bepaalde omvang, dan wel ernstige ongemakken te voorkomen.

Het kort geding - dat voor de rechtsonderhorige een buitengewoon rechtsmiddel dient te blijven - wordt door diegene die zich op blijkbaar bedreigde rechten beroept (te dezen de appellanten) slechts op een legitieme wijze gebruikt wanneer hij aantoont dat zonder de op heden door hem gevorderde maatregelen te verkrijgen, zijn rechten onherstelbaar zouden worden geschaad of minstens ernstig bedreigd zouden worden en er op die wijze verdere schade dan wel ernstige ongemakken zouden worden voorkomen, zodat het voor hem dus onduelbaar zou zijn de afloop af te wachten van een rechtspleging ten gronde.

Dit geldt evenzeer voor het vatten van de voorzitter op eenzijdig verzoekschrift waaraan nog de voorwaarde van volstreekte noodzakelijkheid wordt gekoppeld, m.a.w. dat de gevraagde maatregelen dermate spoedeisend zijn dat zelfs een verkorting van dagvaardingstermijnen niet volstaat of wanneer de aard van de gevorderde maatregel het gebruik van de procedure noodzakelijk maakt.

De urgentie (te beoordelen in het kader van het derdenverzet van de geïntimeerde en van de procedure kort geding ingeleid door de appellanten) en eveneens de volstreekte noodzakelijkheid (te beoordelen in het kader van het derdenverzet van de geïntimeerde) zijn naar het oordeel van het hof afdoende bewezen, gezien een onmiddellijke, daadwerkelijke en significante schade voor de appellanten kon/kan worden gevreesd en gezien ook

een daadwerkelijke uitvoering van sloopvergunningen, niettegenstaande een dagvaarding in kort geding, dreigde/dreigt plaats grijpen en aldus nog steeds aan de gevorderde maatregelen elke doeltreffendheid dreigt te ontnemen.

De inbreuk op de hieronder te beoordelen subjectieve rechten van de appellanten kan immers zeer snel gebeuren (gelet op de aard van de werken m.n. loutere afbraakwerken) en gebeurt *in concreto* ten andere ook snel nu de geïntimeerde daadwerkelijk effectief tot afbraak overgaat.

De opmerking van de geïntimeerde (ter “*weerlegging*” van de urgentie) met betrekking tot de in acht te nemen rechtens vereiste wachttijd voordat de gegunde afbraakwerken zouden kunnen uitgevoerd worden, is niet alleen incorrect gezien de wet van 16 juni 2006 betreffende de gunning, informatie aan kandidaten en inschrijver en wachttermijn inzake overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten (BS, 15 februari 2007) nog niet in werking is getreden, doch tevens irrelevant gezien de urgentie dient beoordeeld te worden op het ogenblik van de uitspraak.

Om deze laatste reden is ook het door de geïntimeerde aangehaalde feit dat de afbraakopdracht(en) binnen een termijn van 240 dagen kunnen worden uitgevoerd irrelevant.

Er is evenmin hoofde van de appellanten sprake van dralen als gevolg waarvan zij de vereiste urgentie niet meer zouden kunnen inroepen.

Het wordt niet betwist dat de appellanten pas op 29 augustus 2007 kennis hebben genomen van de vergunningen die niet werden bekend gemaakt noch hen op enige andere manier ter kennis konden zijn, nu:

- de aanvragen tot het bekomen van de sloopvergunningen niet werden ingediend bij het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Beveren doch wel overeenkomstig artikel 127, § 1 D.O.R.O bij de gedelegeerde stedenbouwkundige ambtenaar;
- voor geen enkele der vergunningen een openbaar onderzoek georganiseerd werd (cf. infra wat dit laatste betreft);

Uit de voorgelegde stukken blijkt dat:

- eind augustus 2007 de geïntimeerde (minstens) 71 aanvragen tot het slopen van woningen in Doel had ingediend en er op dat ogenblik reeds 28 vergunningen waren verleend;
- de eerste 40 aanvragen gespreid werden ingediend op 5 en 23 maart 2007 en op 24 april 2007;
- er thans reeds (minstens) 58 sloopvergunningen werden verleend;
- het uiteindelijk de bedoeling zou zijn om 130 woningen te slopen (zie o.m. de aankondiging van de opdracht in het bulletin der aanbestedingen d.d. 9 juli 2007).

Volgens de appellanten werden zij pas in de loop van de laatste week van augustus 2007 door een lokaal gemeentelijke mandataris erop gewezen dat een deel sloopvergunningen was verleend en bekwamen zij een kopie van de alsdan reeds afgeleverde vergunningen op 29 augustus 2007.

Uit niets blijkt dat de appellanten reeds vroeger dan eind augustus 2007 op de hoogte waren of konden zijn van de (massale) aanvragen van de sloopvergunningen of van de intentie van de geïntimeerde om op korte termijn tot (massale) afbraak in Doel over te gaan.

Noch het feit dat het slopen van woningen zou behoren tot de opdracht/ de taak van de geïntimeerde (waardoor volgens de geïntimeerde de appellanten zich aldus aan een afbraak mochten verwachten) noch het feit dat in het bulletin der aanbestedingen van 9 juli 2007 er een publicatie is geweest, is dus van aard om te stellen dat de rechtens vereiste hoogdringendheid niet aanwezig is, gezien duidelijke indicaties dat er daadwerkelijk sprake zou kunnen zijn van de afbraak van woningen aan de appellanten pas eind augustus 2007 blijken naar voor te zijn gekomen.

Het was pas wanneer de appellanten eind augustus 2007 werden geconfronteerd met de duidelijke bedoeling van de geïntimeerde om op vrij korte termijn zo veel mogelijk woningen in Doel (waarvan zij de eigenaar is) af te breken, dat de vereiste urgentie zich voordeed.

Het éénzijdig verzoekschrift volgde reeds op 3 september 2007 en de dagvaarding in kort geding op 4 oktober 2007 zodat er zeker geen sprake is van enig dralen in hoofde van de appellanten, laat staan van enige houding waardoor zij zich niet meer

zouden kunnen beroepen op de vereiste urgentie

Het blijft daarenboven aannemelijk dat door het verder zetten van de afbraakwerken hangende o.m. de vernietigingsprocedure van de sloopvergunningen voor de Raad van State, de appellanten gebeurlijk voor een voldongen feit zullen worden geplaatst, dat compleet onomkeerbaar zal zijn en hen ernstige, niet te onderschatten schade kan toebrengen.

Bij de voormelde beoordeling worden ondermeer in aanmerking genomen: het proces-verbaal van vaststelling van gerechtsdeurwaarder Vandemeulebroecke André d.d. 7 oktober 2008, het niet-vertrouwelijk schrijven van de raadsman van de appellanten aan de raadsman van de geïntimeerde d.d. 16 maart 2009 waarin gewezen werd op recente afbraak van 5 woningen in de Camermanstraat, alsook de foto's die door de appellanten in verband met deze afbraakwerken worden voorgelegd.

Het geheel van de voormelde bijzondere gegevens maakt derhalve aannemelijk dat een onmiddellijke beslissing wenselijk is om schade van een bepaalde omvang, dan wel ernstige ongemakken te voorkomen, wat de vereiste urgentie uitmaakt in de zin van art. 584, 1ste lid Ger.W..

9. De geïntimeerde kan niet gevolgd worden in haar standpunt dat de appellanten geen belang zouden hebben ter zake onderhavige procedure.

Het "belang" bestaat in elk voordeel - materieel of moreel - effectief doch niet theoretisch dat de eiser kan halen uit zijn vordering op het ogenblik dat hij deze instelt.

Het staat buiten betwisting dat de dorpskern van Doel tot op heden *de facto* en *de iure* de bestemming van woongebied heeft behouden en dit ondanks de Linkeroeverwet.

Ongeacht of de appellanten (nog) eigenaar zijn van de woning die zij in Doel bewonen dan wel zij de door hen betrokken woning bewonen krachtens een zakelijk recht van tijdelijke bewoning dan wel dan krachtens een door de geïntimeerde gedoogde bewoning, heeft elke bewoner belang bij een inrichting van zijn leefomgeving in overeenstemming met de bestemming ervan.

Dit impliceert de mogelijkheid voor de appellanten om (de aantasting van hun subjectieve rechten door) elke administratieve handeling die deze omgeving kan wijzigen of die hun levenskader kan aantasten, met de daartoe geëigende middelen te betwisten/aan te vechten.

Aldus vermag besloten te worden dat de appellanten wel degelijk een belang hebben ter zake de vordering zoals die door hen wordt aangebracht.

10. De kortgedingrechter doet steeds uitspraak bij voorraad (artikel 584 Ger.W.).

Deze voorwaarde dient samen gelezen te worden met de bepaling van artikel 1039 Ger.W. dat de beschikkingen in kort geding geen nadeel toebrengen aan de zaak zelf.

Na een “*prima facie*” beoordeling van de wederzijdse rechten van partijen en zonder een definitieve wijziging aan de rechtspositie van de partijen aan te brengen, kan de kortgedingrechter een voorlopige regeling van de verhouding tussen partijen uitwerken. De rechter in kort geding dient te onderzoeken of het bestaan van het geclaimde recht voldoende waarschijnlijk is om de gevorderde maatregel tot bewaring van recht te bevelen. Niet enkel onbetwiste en evidente rechten genieten bescherming in kort geding. Ook ogenschijnlijke rechten kunnen worden aangevoerd tot staving van een procedure in kort geding. De rechter in kort geding kan evenwel weigeren de gevorderde maatregel te nemen indien de schijn van recht van de eiser niet voldoende vaststaat.

De bevoegdheid van het hof - zetelend in hoger beroep betreffende dit kort geding - is in deze derhalve strikt beperkt tot een voorziening bij voorraad, waarbij geen definitieve wijziging aan de rechtspositie van de partijen kan worden aangebracht.

In die zin kan het hof slechts “*prima facie*” oordelen, nl. of al dan niet ogenschijnlijk de betwiste sloopvergunningen onwettig vergund zouden zijn en dienvolgens een aantasting dreigen te zijn van hun subjectieve rechten als inwoners van Doel.

Deze ingeroepen aantasting van de subjectieve rechten van de appellanten ligt hem in de omstandigheid dat waar Doel (zoals voorheen reeds gesteld) tot op heden *de facto* en *de iure* de bestemming van woongebied heeft behouden, deze bestemming wordt/dreigt aangetast ingevolge de talrijke sloopvergunningen die

op verzoek van de geïntimeerde door het bestuur werden afgeleverd en ook daadwerkelijk worden uitgevoerd ofschoon evenwel de onwettigheid ervan wordt ingeroepen.

(...)

Het hof is immers niet gevat om op grond van algemene (al dan niet uitvoerbare) beleidsbeslissingen de vordering van de appellanten zoals deze werd geformuleerd te beoordelen, doch kan enkel *in concreto* nagaan of er ogenschijnlijk onwettige beleidsbeslissingen aangevoerd zijn die de aantasting van de subjectieve rechten van de appellanten tot gevolg kunnen hebben en die de gevorderde maatregelen kunnen rechtvaardigen.

In die zin kunnen de appellanten hun vordering niet bij wijze van algemeenheid gronden op een recht op het behoud van een woonomgeving, gelet op de huidige gewestplanbestemming, die hun rechten desbetreffend niet aantast, doch er dient, middels een beslissing die wordt uitgevoerd of dreigt uitgevoerd te worden een aantasting van hun subjectieve rechten voorhanden te zijn.

Niemand kan middels een onbeperkte maatregel eisen dat de omgeving waarin hij woont in dezelfde staat wordt behouden. De procedures tot herziening van gewestplannen hebben precies tot doel de wet van de verandering die eigen is aan elke openbare dienst, toe te passen op die taak van het bestuur en toe te laten dat de stedenbouwkundige voorschriften worden aangepast aan de evolutie van verschillende behoeften die tot uiting komen in het door het plan bedoelde gedeelte van het grondgebied.

Zolang evenwel de bestemming van het dorp Doel woongebied is (hetgeen nog steeds het geval is, gelet op de schorsing van de gewestplanwijziging d.d. 8 september 2000 bij arrest van de Raad van State nr. 109.563 d.d.30 juli 2002 en het feit dat er tot op heden door de Raad van State nog geen uitspraak werd gedaan omtrent de vordering tot nietigverklaring van het besluit van de Vlaamse regering d.d. 8 september 2000) moet deze bestemming thans nog blijvend worden gerespecteerd en dit ook in de hieromtrent te nemen overheidsbeslissingen.

De enige voorgehouden onwettige beleidsbeslissingen die desbetreffend door de appellanten worden aangehaald zijn de litigieuze sloopvergunningen.

Het hof dient derhalve, binnen de voormelde bevoegdheidsgrenzen, de ogenschijnlijke geldigheid/wettigheid van deze vergunningen te toetsten in de zin van artikel 159 Gw.

Een prima facie beoordeling doorstaat deze wettigheidstoets niet.

Vooreerst dient opgemerkt te worden dat de vergunningen verleend zijn m.b.t. woningen die hoofdzakelijk gelegen zijn in “woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde” en in mindere mate m.b.t. woningen gelegen in “woongebied” of gelegen in “woongebied met een landelijk karakter”.

(...)

Vervolgens dient gesteld dat onder de “beoordeling van de goede ruimtelijke ordening” de litigieuze sloopvergunningen o.m. als volgt worden gemotiveerd (al dan niet mits kleinere aanpassingen naargelang de betrokken vergunning):

“De slopingsaanvraag kadert in de beslissing van de Vlaamse Regering dd.23.03.2007 inzake het uitdoofbeleid met betrekking tot de woonkern van Doel.

In de beleidsnota van 23.03.2007 wordt de Maatschappij Linkeroever gelast met de afbraak van woningen die niet meer in overeenstemming zijn met de wooncode.

De te slopen woning is eigendom van de Maatschappij Linkeroever. De woning voldoet niet meer aan de eisen van de Vlaamse Wooncode. Het akkoord van de aanpalende eigenaar is aan de aanvraag toegevoegd. In functie van de verdere leefbaarheid van de kern, wordt het terrein na de volledige sloping afgewerkt met teelaarde, voorzien van een draadafsluiting van 1 m hoog, ingezaaid met gras.

Er zijn geen stedenbouwkundige bezwaren tegen de afbraak van de woning.”

Bij een aantal sloopvergunningen wordt in de beslissing daarenboven voorafgaandelijk een “historiek” uiteengezet waarbij o.m. wordt gewezen naar de diverse besluiten en beslissingen die duidelijk naar het verdwijnen van Doel als dorp en woongemeenschap refereren.

Hoe dan ook dient met de appellanten gesteld te worden dat artikel 19 van voormeld KB van 28 december 1972 toepassing dient te vinden bij het verlenen van de sloopvergunningen.

(...)

De opmerking van de geïntimeerde dat dit artikel geen toepassing kan vinden nu het handelt over bouw- en verkavelingsvergunningen kan niet worden bijgetreden.

Zowel onder de gelding van de wet van 29 maart 1962 “houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedeboouw” als onder de gelding van het D.O.R.O. is een sloopvergunning immers als een bouwvergunning respectievelijk stedenbouwkundige vergunning te beschouwen.

(...)

Vervolgens dient gesteld dat gelet op het bepaalde in artikel 19 van het KB van 28 december 1972 en gelet op de in de artikelen 2 en 3 van de wet van 29 juli 1991 “betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen” vervatte verplichting tot uitdrukkelijke motivering, op het eerste gezicht aangenomen dient te worden dat de stedenbouwkundige vergunning (i.c. de sloopvergunningen) duidelijk de met de goede plaatselijke aanleg of ruimtelijke ordening verband houdende redenen moet vermelden waarop de vergunningverlenende overheid haar beslissing steunt en waaruit blijkt dat zij is uitgegaan van gegevens die in rechte en in feite juist zijn, dat zij die correct heeft beoordeeld en dat zij op grond daarvan in redelijkheid tot haar besluit is kunnen komen.

Uit demotivering van de afgeleverde sloopvergunningen blijkt prima facie dat er geen toetsing aan de goede plaatselijke ordening is gebeurd.

Het was voor het bestuur (de vergunningverlenende overheid) zonder meer duidelijk dat door de aanvraag en de uitvoering van de verleende sloopvergunningen mogelijkermijne minstens 62 woningen in de dorpskern van Doel zullen verdwijnen (zo zullen er nog 17 van de 34 huizen in de Camermanstraat overblijven, zullen iets meer dan de helft van de huizen in de Havenweg verdwijnen, zullen ongeveer de helft van de woningen in de Engelsesteenweg verdwijnen enz. ..) terwijl uit de door het bestuur zelf gehanteerde verwijzing naar

het “*uitdoofbeleid*”, het ook voor het bestuur zelf duidelijk was dat het de bedoeling is dat op termijn – en spijs het feit dat Doel nog steeds woongebied is – alle woningen waarvan de geïntimeerde eigenaar is, worden gesloopt.

In die omstandigheden zal inderdaad het dorp Doel, spijs haar huidige stedenbouwkundige bestemming een “*spookdorp*” worden.

Hoe dit in overeenstemming is te brengen met de “*goede plaatselijke ordening*” wordt op generlei wijze gemotiveerd en het is daarbij ten zeerste de vraag of op de wijze niet op een oneigenlijke manier *de facto* een wijziging van het gewestplan wordt bewerkstelligd gezien in het woongebied *de facto*, na de op stapel staande slopingen, geen of quasi geen bewoning meer mogelijk is of zal zijn.

Evenmin werd op enige manier onderzocht welk de invloed van elke vergunning afzonderlijk is op de onmiddellijke omgeving en of zulks verenigbaar is met de goede plaatselijke ordening, laat staan dat er in de motivering van de afzonderlijk verleende sloopvergunningen rekening werd gehouden met de (talrijke) andere verleende of aangevraagde vergunningen.

Op het eerste zicht blijkt de rechtens vereiste verenigbaarheid van de afgeleverde sloopvergunningen met de goede plaatselijke ordening dus door het bestuur niet te zijn nagegaan, minstens is deze toetsing niet terug te vinden in de afgeleverde vergunningen, zodat deze vergunningen onder toepassing van artikel 159 Gw. buiten toepassing dienen gelaten te worden.

Evenzeer wijzen de appellanten terecht op een prima facie miskening van artikel 6.1.2.3. van het KB van 28 december 1972 voor de sloopvergunningen van de woningen die gelegen zijn in woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde (hetgeen in het merendeel van de verleende vergunningen het geval blijkt te zijn) krachtens welke bepaling de wijziging van de bestaande toestand wordt onderworpen aan bijzondere voorwaarden, gegrond op de wenselijkheid van het behoud.

De wijziging aan de bestaande toestand in een op die wijze omschreven woongebied dient dus gericht te zijn op een behoud.

Het toekennen van sloopvergunningen die de afbraak van veel woonhuizen in dezelfde dorpskern tot voorwerp hebben lijkt op het eerste zicht een negatie te zijn van voormelde wetsbepaling.

Ook blijkt uit de motivering van de bedoelde sloopvergunningen op geen enkele wijze dat de gevolgen hiervan voor de esthetische, culturele of historische waarde van het gebied door de vergunningverlenende overheid werden beoordeeld.

M.a.w. ook hier lijkt op het eerste zicht de wettigheid van de bedoelde sloopvergunningen aangetast te zijn.

Tenslotte dient ook gewezen te worden op het feit dat het merendeel van de te slopen woningen gesloten bebouwingen dan wel aan één zijde aan een andere woning palende woningen betreffen, waardoor heel wat schei(ds)muren of gemene muren moeten worden afgebroken.

Krachtens artikel 3, 13° van het besluit van de Vlaamse regering d.d. 5 mei 2000 “*betreffende de openbare onderzoeken over aanvragen tot stedenbouwkundige vergunning en verkavelingsaanvragen*” dienen de “*aanvragen waarbij scheidsmuren of muren, die in aanmerking komen voor mandeligheid of gemene eigendom, worden opgericht, uitgebreid of afgebroken*” onderworpen te worden aan een openbaar onderzoek.

Derhalve lijkt ook hier voor de bedoelde woningen prima facie een schending van deze wettelijke bepaling voorhanden te zijn gezien er voor geen enkele sloopvergunning een openbaar onderzoek werd gevoerd overeenkomstig de bepalingen en modaliteiten van voormeld Besluit van de Vlaamse regering d.d. 5 mei 2000.

In acht genomen het bovenstaande kan in de gegeven omstandigheden wat de appellanten voorhouden, met name als zouden de kwestieuze sloopvergunningen onwettelijk zijn op eerste zicht niet worden uitgesloten, laat staan als onredelijk worden beschouwd.

Dat door de uitvoering van deze sloopvergunningen de (subjectieve) rechten van de appellanten worden geschonden wordt evenzeer aannemelijk gemaakt.

Het recht om in een conform de gewestplannen aangepast levenskader en aangepaste leefomgeving

te wonen wordt ondermijnd door de op het eerste zicht onwettige sloopvergunningen die tot resultaat kunnen hebben dat appellanten op vrij korte termijn in een “spookdorp” dienen te verblijven.

De appellanten kunnen als bewoners van Doel tot op heden aanspraken laten gelden op het respecteren van de gewestplanbestemming “woongebied”, die niet kan worden aangetast door sloopvergunningen waarvan in het kader van onderhavige procedure (en binnen de perken van het kort geding) voldoende aannemelijk wordt gemaakt dat ze onwettig zijn.

De ongetwijfeld zware aantasting van het zicht en van de leefomgeving die aldus het woongenot in grote mate vermindert, maakt evenzeer een aantasting uit van de rechten van de appellanten.

Dat zij aldus door deze aantasting schade lijden in de zin van artikel 1382 B.W. lijkt het hof, steeds prima facie oordelend, niet ernstig betwistbaar.

De geïntimeerde heeft daarentegen, gelet op de hogere vaststellingen, kennelijk geen enkel actueel rechtmatig belang om thans de sloopwerken al dan niet beperkt verder te zetten.

Het komt het hof immers geenszins uitgesloten voor dat deze geïntimeerde precies door haar handelwijze betracht een onomkeerbare toestand te scheppen waarvan - in de thans voorliggende omstandigheden en onder voorbehoud van het onderzoek en de beslissing ten gronde - kan aangenomen worden dat deze de belangen van o.m. de appellanten op ernstige en blijvende wijze kan schaden.

Ook bij een afweging van de belangen van de betrokkenen komt het hof tot het besluit dat het belang van de geïntimeerde om de woningen af te breken en de terreinen braak te laten liggen (in afwachting van een definitieve wijziging van het gewestplan i.v.m. het dorp Doel) niet opweegt tegen de onomkeerbare schade aan de omgeving waarvan o.m. de appellanten het slachtoffer dreigen te worden.

De bovenstaande vaststellingen en overwegingen gelden, mede gelet op de hiervoor reeds overwogen urgentie, met een redelijke, voldoende graad van waarschijnlijkheid als afdoende basis voor het hierna bij wijze van voorlopige maatregel aan de geïntimeerde op te leggen verbod, en dit tot wanneer er een eindbeslissing ten gronde zal worden verleend.

(...)

OM DEZE REDENEN,
HET HOF

recht doende op tegenspraak.

In acht genomen artikel 24 van de wet van 15 juni 1935.

Geeft akte aan de vrijwillig tussenkomende partijen van hun vrijwillige tussenkomst in onderhavige procedure.

Verleent akte aan de eiser in ontkentenis van proceshandeling en aan de vrijwillig tussenkomende partijen van het tussen hen tot stand gekomen akkoord, dienvolgens verklaart de vordering van de heer Charlier Willem tot ontkentenis van proceshandelingen ontvankelijk en gegrond en zegt voor recht overeenkomstig dit akkoord van de betrokken partijen dat:

- alle rechtshandelingen en proceshandelingen voor zover zij in naam van de heer Charlier zijn gesteld in de procedure ingeleid voor deze zetel op 19 maart 2008, dossier gekend onder AR nr. 2008/RK/70 van onwaarde worden verklaard;
- de heer Charlier vervolgens buiten zake wordt gesteld;
- aan de betrokken partijen akte wordt verleend dat ieder instaat voor de kosten aan zijn of haar zijde gevallen, inbegrepen de rechtsplegingvergoedingen die mogen gecompenseerd worden.

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en in de navolgende mate gegrond.

Doet binnen de perken van het hoger beroep de bestreden beschikking teniet, behoudens waar werd beslist over de samenvoeging van de zaken voor de eerste rechter gekend onder A.R. 07/478/C en A.R. 07/479/C, over de ontvankelijkheid van het derdenverzet en over de ontvankelijkheid van de vordering voor de eerste rechter gekend onder A.R. 07/479/C en wijst opnieuw.

Verklaart het derdenverzet van de geïntimeerde in beperkte mate gegrond.

Verklaart de vordering van de appellanten (bedoeld zijnde alle appellanten behoudens Charlier Willem) aangebracht voor de eerste rechter bij eenzijdig verzoekschrift ontvankelijk.

Verklaart de vorderingen van de appellanten thans reeds in de navolgende mate gegrond.

Legt, in afwachting van een beslissing ten gronde over de tot op heden aan de geïntimeerde verleende en nog niet uitgevoerde vergunningen tot sloping van gebouwen te 9120 Beveren, deelgemeente Doel:

- hetzij door de Raad van State voor de vergunningen waarvoor reeds door de appellanten een verzoek tot nietigverklaring bij dit administratief rechtscollege werd ingediend;
- hetzij door een door de appellanten binnen de maand na de betekening (ten hunnen verzoeken of ten verzoeken van de geïntimeerde) van onderhavig arrest te vatten rechtscollege ten gronde voor de vergunningen waarvoor (nog) geen verzoek tot nietigverklaring werd ingediend;

verbod op aan de geïntimeerde om deze tot op heden verleende en nog niet uitgevoerde vergunningen tot het slopen van gebouwen te 9120 Beveren, deelgemeente Doel, uit te voeren of te laten uitvoeren en dit onder verbeurte van een dwangsom van 250.000,00 euro, per dag en per overtreding, vanaf de betekening van het onderhavig arrest, met dien verstande dat voor die sloopvergunningen waarvoor door de appellanten tot op heden geen verzoek tot nietigverklaring werd ingesteld bij de Raad van State, het opgelegde verbod van rechtswege vervalt indien de appellanten niet binnen de maand na de betekening (ten hunnen verzoeken of ten verzoeken van de geïntimeerde) van onderhavig arrest een rechtscollege ten gronde vatten.

Wijst het anders- of meergevorderde af als ongegrond.

Verwijst de geïntimeerde tot de kosten van de beide instanties, deze aan haar zijde niet nuttig nader te begroten zijnde en aan de zijde van de appellanten te begroten op:

(...)

NOOT

Stedenbouw & kort geding: kortstondig succes of langdurig huwelijk inzake het behoud van de dorpskern van Doel?

1. Inleidende bedenking

1. De aanleg van het Saeftinghedok en daarmee gepaard gaand de afbraak van het dorp Doel doen niet langer de wenkbrauwen fronsen van Jan Modaal. Voor de man in de straat is het immers een uitgemaakte zaak: de woningen gaan, vroeg of laat, tegen de vlakke om de uitbreiding van de Antwerpse haven mogelijk te maken.

Maar is deze overtuiging juridisch wel volledig correct? Kan de uitbreiding van de Antwerpse haven – ondanks de politieke besluitvorming hieromtrent – nog een halt toegevoerd worden?

Voorliggend arrest van het Hof van Beroep te Gent maakt duidelijk dat de bewoners van het dorp Doel zich – met succes – verzetten tegen de sloop van woningen in de dorpskern.

Toch kunnen meteen vraagtekens worden geplaatst bij deze uitspraak: heeft zij voldoende slagkracht, of blijft het een pyrrusoverwinning?

Een en ander wordt hierna meer in detail onderzocht¹.

2. Situering

2. In het kader van de uitbreiding van de Antwerpse haven zou het gebied tussen het Deurganckdok en de Nederlandse grens (planologisch) worden herbestemd tot 'zone voor maritieme activiteiten'. Om in een latere fase de aanleg van het Saeftinghedok mogelijk te maken, zou het polderdorp Doel onder de sloophamer (moeten) verdwijnen.

Enkele inwoners van het dorp Doel verzetten zich reeds jarenlang met hand en tand tegen deze uitbreidingsplannen, omdat zij van oordeel zijn dat

(1) Gent 30 april 2009, Malcorps e.a. t. Maatschappij voor het haven-, grond- en industrialisatiebeleid van het Linkerscheldeoevergebied, TROS-nieuwsbrief juli 2009, nr. 5, 14, met commentaar van R.VEKEMAN.

het polderdorp perfect kan blijven bestaan naast de economische ontwikkeling van de haven².

Sinds de principesbeslissing van 20 januari 1998³ verwerft de Maatschappij Linkerscheldeoever⁴ echter systematisch onroerende goederen in Doel. Met het oog op de ontwikkeling van de bewuste zone voor maritieme activiteiten wordt de bestaande bebouwing met de grond gelijk gemaakt. Zo werden in de loop van het voorjaar van 2007 in totaal een 70-tal aanvragen ingediend tot het bekomen van sloopvergunningen voor verschillende woningen in de dorpskern van Doel. Het merendeel daarvan werd in de loop van augustus 2007 afgeleverd. Hierdoor zou een groot deel van de dorpskern van Doel verdwijnen.

Toen de inwoners van Doel hier lucht van kregen, adieerden zij – op eenzijdig verzoekschrift – de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde om te verhinderen dat de woningen daadwerkelijk zouden worden gesloopt. Bij beschikking van 3 september 2007 werd aan de Maatschappij Linkerscheldeoever verbod opgelegd sloopwerkzaamheden uittevoeren, dit onderverbeurte van een aanzienlijke dwangsom. Op 2 oktober 2007 stelde de Maatschappij Linkerscheldeoever tegen deze beschikking derdenverzet in. De inwoners van hun kant startten op 4 oktober 2007 een ‘gewone’ kortgedingprocedure. Beide zaken werden “gelet op hun verknochtheid en samenhang” samengevoegd bij beschikking van 18 januari 2008, waarbij de kortgedingrechter het derdenverzet gegrond verklaarde. Tegen laatstgenoemde beschikking werd door de inwoners van Doel hoger beroep aangetekend bij het hof van beroep te Gent. Voorliggend arrest vormt derhalve de finale uitspraak (in kort geding), over de procedure tegen de tenuitvoerlegging van de sloopvergunningen.

- (2) De inwoners beroepen zich hierbij onder meer op de – nog steeds - geldende gewestplanbestemming (woongebied, in hoofdzaak met culturele, historische en/of esthetische waarde) en enkele uitgevoerde leefbaarheidstudies (waarbij wordt aangetoond dat Doel-dorp leefbaar zou blijven ondanks de havenuitbreiding, weliswaar mits het nemen van de nodige compenserende maatregelen op het vlak van geluids- en andere vormen van milieuhinder). Dat de uitbreiding van de Antwerpse haven omstreken is en blijft, bleek recent ook uit verklaringen van enkele topmannen binnen de haven (zie bijvoorbeeld De Morgen van 4 augustus 2009).
- (3) Beslissing van de Vlaamse regering van 20 januari 1998 tot de aanleg van een containergetijdodok en de toekomst van Doel.
- (4) Voluit gaat het om de Maatschappij voor het haven-, grond- en industrialisatiebeleid van het linkerscheldeoevergebied, een opdrachtgevend vereniging in de zin van het decreet van 6 juli 2001 houdende intergemeentelijke samenwerking. Hier wordt gemakkelijksheidshalve gesproken van ‘Maatschappij Linkerscheldeoever’.

Volledigheidshalve wordt nog opgemerkt dat in tussentijd (juni 2008) een volgende reeks van 30 sloopvergunningen werd afgeleverd door de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar⁵. De UDN-procedure tegen (23⁶ van) deze vergunningsbesluiten werd afgewezen bij gebrek aan MTHEN enerzijds en bij gebrek aan uiterst dringende noodzakelijkheid anderzijds⁷.

3. Over de rechtsmacht en de bevoegdheid van de kortgedingrechter

3. De appellanten in het geannoteerde arrest zijn, zoals gezegd, allen inwoners van Doel. Nu naar hun oordeel een schending van hun subjectieve rechten voorligt, wendden zij zich tot de burgerlijke kortgedingrechter (subjectief contentieux). Meer specifiek voerden zij een schending aan van het eigendomsrecht of het zakelijk recht van bewoning en streefden zij het beëindigen of voorkomen van hinder en overlast uit nabuurschap na.

Dit uitgangspunt verwondert allesbehalve en schakelt zich volledig in in de gevestigde rechtspraak van het Hof van Cassatie over de rechtsmacht en bevoegdheid van de burgerlijke kortgedingrechter. De krachtlijnen worden hierna nogmaals beknopt geschetst.

4. Het is genoegzaam bekend dat de grondwetgever geschillen waarbij subjectieve of materiële rechten betrokken zijn expliciet toevertrouwd aan de hoven en de rechtbanken, met uitzondering van de wettelijk bepaalde uitzonderingen⁸. Dit impliceert dat de burgerlijke rechter zich enkel en alleen bevoegd kan verklaren wanneer de beslechting van het geschil daadwerkelijk aan hem werd toebedeeld. Wanneer in het kader van een burgerlijke procedure door de verwerende partij dus wordt opgeworpen dat het geschil geen subjectief recht betreft, wordt een betwisting opgeworpen omtrent de rechtsmacht van de gevatte rechter⁹. Om dit te beoordelen moet

- (5) De sloopvergunningen werden afgeleverd overeenkomstig het voormalige artikel 127 DRO (thans artikel 4.7.26. van de Vlaamse Codex RO).
- (6) Er werden in de loop van juni 2008 opnieuw 30 sloopvergunningen afgeleverd. Er kon slechts tegen 23 van deze vergunningen worden geageerd om reden dat er reeds 7 woningen werden gesloopt vooraleer de inwoners van Doel actie konden ondernemen.
- (7) RvS 23 juli 2008, nr. 185.474, Malcorps e.a.
- (8) Zie artikel 144 en 145 Gw.
- (9) Het onderscheid tussen de begrippen ‘rechtsmacht’ en ‘bevoegdheid’ wordt beknopt, maar duidelijk uiteengezet in J. LAENENS, K.

worden uitgegaan van het “werkelijk en rechtstreeks voorwerp” van de eis¹⁰.

De Maatschappij Linkerscheldeover houdt, in tegenstelling tot wat de inwoners beweren, voor dat voorliggende procedure er enkel toe strekt de tenuitvoerlegging van de sloopvergunningen onmogelijk te maken. Sinds de invoering van het administratief kort geding met de wet van 19 juli 1991¹¹ is de Raad van State hiertoe *als enige* bevoegd (objectief contentieux)¹².

5. De vraag die met de invoering van voormelde wet rees, was of de wetgever de Raad van State op dit vlak een exclusieve bevoegdheid had toebedeeld aan de Raad van State, dan wel of de bevoegdheid van de kortgedingrechter onverkort gehandhaafd bleef¹³.

BROECKX en D. SCHEERS, *Handboek gerechtelijk recht*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 199-201. Zie ook P.VAN ORSHOVEN, “De bevoegdheid van de hoven en rechtbanken in burgerlijke zaken. Stand van zaken en actuele ontwikkelingen” in P.VAN ORSHOVEN (ed.), *Gerechtelijk Recht*, Brugge, die Keure, 2003, 16-18.

- (10) Het werkelijk en rechtstreeks voorwerp/onderwerp van het geschil wordt bepaald door de grondslag en de inkleding van de eis door de verzoekende partij. Zie Cass. 10 april 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, nr. 477. Het is nuttig op te merken dat deze algemene leer (ook) het gevolg is van de evolutieve rechtspraak van het Hof van Cassatie. Immers, initieel werd het onderscheid tussen de Raad van State en de burgerlijke rechter gemaakt op basis van het formele voorwerp van de vordering (zoals uiteengezet in het verzoekschrift). Deze opvatting werd in 1952 echter verworpen door het Hof (Cass. 27 november 1952 (2 arresten), *Pas.* 1953, I, 184, concl. L. CORNIL – zie in dit verband ook RvS 9 juli 1951, nr. 1005, Versteede vs. RvS 3 juni 1953, nr. 2521, Versteede en RvS 13 november 1951, nr. 1145, Vrindts vs. RvS 3 juni 1953, nr. 2520, Vrindts). Zie hierover ook J. SALMON, *Le Conseil d’Etat*, deel I, Brussel, Bruylant, 1994, 249 e.v.
- (11) Wet van 19 juli 1991 tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, houdende invoering van het administratief kort geding en instelling van een betrekking van griffier-informaticus, BS 12 oktober 1991 (+ erratum op 21 november 1991).
- (12) Zie artikel 17 RvS-wet.
- (13) Zonder volledigheid te beogen kan worden verwezen naar: E. LANCKSWERDT, “De bevoegdheidsproblemen tussen de rechter in kort geding en de Raad van State opgelost?”, (noot onder Cass. 15 oktober 1993), *Rec. Cass.* 1993, 231-233; D.VAN HEUVEN en F.VAN VOLSEM, “De Raad van State kan als enige ... enkele beschouwingen over het administratief- en het gemeenrechtelijke kort geding” in *Opstellen aangeboden aan Prof. J. GJJSSELS*, Antwerpen, Maklu, 1994, 337-361; D. LINDEMANS, “Cumulatie van administratief en civiel kort geding” in *Publiek Recht. De doorwerking van het publiek recht in het privaatrecht*, Gent, Mys & Breesch, 1997, 315-337; D. LINDEMANS, “De afbakening van de bevoegdheid/rechtsmacht tussen de justitiële en de administratieve kortgedingrechter”, *P&B* 1997, 184-202; G. DEBERSAQUES, “Knelpunten in de schorsingsprocedure voor de afdeling administratie. Een *prima facie*-onderzoek van de primaire ontvankelijkheidsvoorwaarden van de vordering tot schorsing” in G. BAETEMAN, G. DEBERSAQUES en M. VAN DAMME (eds.), *50 jaar Raad van State*, Brugge, die Keure, 1998, 37-96 (42-46); A. WIRTGEN, “De bevoegdheidsverdeling tussen de administratieve en de justitiële kortgedingrechter”, *T.Gem.* 1999, 260-266; D. D’HOOGHE en L. SCHELLEKENS, “De interferentie tussen kortge-

Na enkele eerder voorzichtige pogingen¹⁴ werd deze problematiek duidelijk beslecht in het cassatiearrest van 25 april 1996¹⁵. Het Hof diende zich in deze zaak te buigen over de wettigheid van de door het Gentse hof van beroep opgelegde voorlopige voorzieningen in het kader van een burgerlijk kort geding tot stopzetting van de bouwwerken tegen een stedenbouwkundige vergunning die schijnbaar door een onwettigheid was aangetast. Gelet op deze (schijnbare) onwettigheid werd de betrokken stedenbouwkundige vergunning ook aangevochten met een beroep tot nietigverklaring en een vordering tot schorsing van de tenuitvoerlegging bij de Raad van State¹⁶. Het Hof van Cassatie oordeelde kordaat: de burgerlijke kortgedingrechter blijft zonder enige twijfel binnen de hem toebedeelde rechtsmacht en kan bijgevolg dringende en voorlopige maatregelen bevelen, wanneer de vordering gericht is op de bescherming van het eigendoms- en bezitsrecht, *i.e.* subjectieve rechten, die worden aangetast ingevolge een ogenschijnlijk onrechtmatig door het bestuur

dingprocedures voor de Raad van State en gerechtelijke procedures voor andere rechtsmachten” in G. DEBERSAQUES, M. VAN DAMME, S. DE CLERCQ en G. LAENEN (eds.), *Rechtsbescherming door de Raad van State. 15 jaar procedurele vernieuwing*, Brugge, die Keure, 2004, 221-253.

- (14) Zie bijvoorbeeld het Cassatiearrest van 15 oktober 1993 (Cass. 15 oktober 1993, *Arr.Cass.* 1993, 841, nr. 411; RW 1993-1994, 711, allebei met concl. Adv. Gen. L. D’HOORE). Zie hierover E. LANCKSWERDT, “De bevoegdheidsproblemen tussen de rechter in kort geding en de Raad van State opgelost?”, (noot onder Cass. 15 oktober 1993), *Rec. Cass.* 1993, 231-233 en D.VAN HEUVEN en F.VAN VOLSEM, “De Raad van State kan als enige ... enkele beschouwingen over het administratief- en het gemeenrechtelijke kort geding” in *Opstellen aangeboden aan Prof. J. GJJSSELS*, Antwerpen, Maklu, 1994, 356-359. Opmerkelijk is dat LANCKSWERDT uit dit arrest reeds afleidt dat het Hof van Cassatie resoluut opteert voor de parallelle bevoegdheidsverdeling, terwijl VAN HEUVEN en VAN VOLSEM het voorbarig vinden om nu reeds tot een dergelijke conclusie te komen. Verder kan worden stilgestaan bij de cassatiearresten van 14 januari 1994 (Cass. 14 januari 1994, *Arr.Cass.* 1994, 44, met concl. Adv. Gen. L. D’HOORE), 17 november 1994 (Cass. 17 november 1994, *Arr. Cass.* 1994, 979) en 26 januari 1995 (Cass. 26 januari 1995, *Arr.Cass.* 1995, 78; RW 1995-96, 16). Zie in verband met het cassatiearrest van 17 november 1994 tevens D. LINDEMANS, “Cumulatie van administratief en civiel kort geding” in *Publiek Recht. De doorwerking van het publiek recht in het privaatrecht*, Gent, Mys & Breesch, 1997, 321-322.
- (15) Cass. 25 april 1996, *Arr.Cass.* 1996, 359; *Pas.* 1996, I, 387; RW 1996-97, 432, met concl. Adv. Gen. G. DUBRULLE; TRD&I 1996/06, met noot D.VAN HEUVEN, “Parallele bevoegdheidsverdeling”; A. WIRTGEN, “De bevoegdheidsverdeling tussen de administratieve en de justitiële kortgedingrechter”, *T.Gem.* 1999, 260-266.
- (16) D.VAN HEUVEN en F.VANVOLSEM, “Parallele bevoegdheidsverdeling tussen de gewone en de administratieve kortgedingrechter in stedenbouwwzaken”, (noot onder Cass. 25 april 1996), *TROS* 1997, 148-149; D. LINDEMANS, “Cumulatie van administratief en civiel kort geding” in *Publiek Recht. De doorwerking van het publiek recht in het privaatrecht*, Gent, Mys & Breesch, 1997, 317, met verwijzing naar de eerste (gelijkluidende) commentaren op deze rechtspraak en andersluidende rechtspraak.

gegeven toelating. Het feit dat de Raad van State onder bepaalde voorwaarden bevoegd is de schorsing te bevelen van de tenuitvoerlegging van deze toelating beperkt deze bevoegdheid niet.

Sedertdien is het vaststaande rechtspraak dat de invoering van het administratief kort geding geen afbreuk heeft gedaan aan de bevoegdheid van de kortgedingrechter¹⁷. Doorslaggevend om de schorsing van de tenuitvoerlegging van een vergunningsbesluit te bekomen, naast de grondvoorwaarden van het kort geding, is de mate waarin een rechtszoekende een schending van zijn subjectieve rechten aannemelijk kan maken.

In voorliggend geval oordeelde de kortgedingrechter soeverein over de voor hem gebrachte vordering. Het tussengekomen arrest van de Raad van State – waarbij de procedure bij uiterst dringende noodzakelijkheid door de Raad van State werd afgewezen bij gebrek aan MTHEN¹⁸ – heeft immers slechts een relatief gezag van gewijsde¹⁹.

4. Het kort geding: een uitzonderingsprocedure met strikte grondvoorwaarden²⁰

6. De kortgedingrechter, gevat op basis van artikel 584 Ger.W., kan dus dringende en voorlopige maatregelen nemen als de aantasting van de subjectieve rechten voortvloeit uit een ogenschijnlijk onwettige vergunning, zoals *in casu* de sloopvergunningen afgeleverd aan de Maatschappij Linkerscheldeover.

De kortgedingrechter dient daarbij verschillende elementen te beoordelen. Zo moet hij zich uitspreken over 1) de spoedeisendheid van de vordering en 2) de afweging tussen de schadedreiging enerzijds en de these van de onwettigheid anderzijds. Wanneer blijkt dat al deze voorwaarden zijn vervuld, dan kan – dit is dus geen verplichting – de kortgedingrechter dringende en voorlopige maatregelen opleggen (die geen nadeel mogen toebrengen aan de grond van de zaak). Hieruit blijkt ten overvloede dat het kort geding een uitzonderingsprocedure vormt, die slechts in welbepaalde omstandigheden kan worden toegepast. De rechtszoekende kan er zich slechts op beroepen in de mate en voor zover de gewone rechtspleging – zelfs met verkorting van de dagvaardingstermijnen – te kort zou schieten om het geschil tijdig op te lossen²¹.

4.1. De spoedeisendheid

7. De spoedeisendheid vormt de primaire voorwaarde voor het welslagen van de vordering in kort geding. Zij raakt de openbare orde²². Overeenkomstig vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie is er sprake van de vereiste spoedeisendheid “wanneer een onmiddellijke beslissing wenselijk is om schade van een bepaalde omvang, dan wel ernstige ongemakken te voorkomen”²³. De eisende partij dient hiervan het

(17) Cass. 5 mei 2000, *Arr.Cass.* 2000, 853; *Pas.* 2000, I, 843; *RW* 2000-2001, 589, met concl. Adv. Gen. BRESSELEERS. Zie hierover meer in detail: A. VAN MENDEL, *De rechtsbescherming tegen het overheidsoptreden. De Belgische lappendeken*, Antwerpen, Kluwer, 2000, 24-31; D. D’HOOGHE en L. SCHELLEKENS, “De interferentie tussen kortgedingprocedures voor de Raad van State en gerechtelijke procedures voor andere rechtsmachten” in G. DEBERSAQUES, M. VAN DAMME, S. DE CLERCQ en G. LAENEN (eds.), *Rechtsbescherming door de Raad van State. 15 jaar procedurele vernieuwing*, Brugge, die Keure, 2004, 226-229; D. D’HOOGHE en L. SCHELLEKENS, “De interferentie tussen kortgedingprocedures voor de Raad van State en gerechtelijke procedures voor andere rechtsmachten” in G. DEBERSAQUES, M. VAN DAMME, S. DE CLERCQ en G. LAENEN (eds.), *Rechtsbescherming door de Raad van State. 15 jaar procedurele vernieuwing*, Brugge, die Keure, 2004, 227 (met in voetnoot 18 verwijzing naar de navolging in de rechtspraak door de gewone hoven en rechtbanken).

Zie over de verhouding van het administratief en het burgerlijk kort geding tevens A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Mechelen, Kluwer, 2006, p. 1037-1040 en de daar aangehaalde verwijzingen naar rechtspraak en rechtsleer.

(18) Een MTHEN is in de burgerlijke kortgedingprocedure niet vereist. Zie in dit verband Cass. 8 november 1996, *Arr.Cass.* 1996, 1024; *TMR* 1997, 30, met noot J. VAN DEN BERGHE.

(19) S. BAETEN, “Het gezag van gewijsde van een verwerpingsarrest: een problematiek met invloed op de rechtsbescherming van de burger” (noot onder RvS 17 januari 1995, nr. 51.155.Y), *RW* 1996-1997, 126-128.

(20) Zie voor een bondig overzicht van de algemene principes van het burgerlijk kort geding: S. BEERNAERT, “Algemene principes van het civiele kort geding”, *RW* 2001-02, 1341-1350.

(21) Zie hierover o.m. Luik 19 mei 1994, *RGAR* 1996, nr. 12.673, met noot J. VAN DROOGHENBROECK; KG Luik 25 oktober 1995, *Rev.not.b.* 1998, 53, met noot G. DE LEVAL; KG Gent 24 september 1998, *AJT* 1999-2000, 57; KG Hoei, 10 december 1996, *JLMB* 1997, 1575; KG Namen 22 december 1995, *JLMB* 1996, 1539.

(22) De kortgedingrechter gaat desnoods ambtshalve na of de zaak spoedeisend is. Ook is het uitgesloten dat partijen onderling overeenkomen dat de zaak spoedeisend is en dus in kort geding kan behandeld worden. Zie bijvoorbeeld KG Luik 25 oktober 1995, *Rev. not.b.* 1998, 53, met noot G. DE LEVAL.

(23) Cass. 11 mei 1990, *Arr.Cass.* 1989-90, 1175; *Pas.* 1990, I, 1050; *RW* 1990-91, 987, met noot J. LAENENS; *TBH* 1990, 774, met noot D.

bewijs te leveren. Zo moet de spoedeisendheid in de gedinginleidende akte worden aangevoerd. Concreet houdt dit in dat de eisende partij ofwel expliciet het spoedeisend karakter vermeldt ofwel elementen aanreikt waaruit redelijkerwijze af te leiden valt dat de zaak dringend is²⁴.

De kortgedingrechter beoordeelt soeverein het spoedeisend of hoogdringend karakter van de vordering. Zij wordt beoordeeld op het ogenblik van de uitspraak. In geval van beroep, zoals thans het geval is, dient daarbij rekening gehouden te worden met hetgeen er zich sedert de uitspraak van de eerste rechter heeft voorgedaan.

De rechter gaat hierbij vaak over tot een afweging van de belangen van de partijen²⁵, maar mag hierbij, zoals gezegd, niet oordelen over de grond van de zaak. Hiertoe moeten de appellanten kunnen aantonen dat hun rechten zonder de gevorderde voorlopige maatregelen, onherstelbare schade zouden oplopen of ernstig zouden worden bedreigd. Hierbij mag niet uit het oog worden verloren dat ook de aard van de gevorderde maatregel een rol speelt bij het beoordelen van de spoedeisendheid²⁶.

Voorheen overheerste de opvatting dat de kortgedingrechter zich onbevoegd diende te verklaren van zodra de rechtstoestand van de partijen ter sprake kwam. Deze stelling is echter achterhaald: het Hof van Cassatie aanvaardt dat de kortgedingrechter overgaat tot een *prima facie* beoordeling van de wederzijdse rechten van de gedingvoerende partijen en dat hij, zonder een definitieve wijziging aan de rechtspositie van de partijen aan te brengen weliswaar, een voorlopige regeling van de verhouding tussen partijen kan uitwerken²⁷.

LINDEMANS.

- (24) Zie over het impliciet aanvoeren van de spoedeisendheid onder meer Brussel 8 juli 1998, TRV 1998, 340; AJT 1998-99, 195; TBH 1998, 667.
- (25) Zie hierover meer in detail S. BEERNAERT, "Algemene principes van het civiele kort geding", RW 2001-02, 1344-1345 (met verwijzing naar rechtspraak en rechtsleer).
- (26) Brussel 14 september 1998, AJT 1998-99, 619; KG Namen 22 december 1995, JLMB 1996, 153; S. BEERNAERT, "Algemene principes van het civiele kort geding", RW 2001-02, 1344.
- (27) Hier mag echter niet uit worden afgeleid dat de rechtsprekende bevoegdheid van de kortgedingrechter wordt beperkt. De wetgever wenste hiermee enkel te kennen te geven dat de rechter ten gronde in geen enkel opzicht is gebonden door wat de rechter in kort geding beslist heeft. Zie hierover meer uitgebreid: D. LINDEMANS, "Geschiedenis van het kort geding ter verklaring van het woordgebruik in de artikels 584 en 1039 Ger.VV.", RW 1980-81, 2777-2810 en ook T. DE GROEVE, "De beschikking bij voorraad en de verhouding

Om tot dit besluit te (kunnen) komen, moet de kortgedingrechter enerzijds onderzoeken hoe ernstig de schadedreiging is en anderzijds hoe zwaar de these van de onwettigheid doorweegt²⁸.

4.2. De schadedreiging en de wettigheidstoetsing van artikel 159 Gw. als struikelblokken op de weg naar (voorlopig) succes

8. De schadedreiging behoeft in voorliggend geval niet veel verantwoording: wanneer de sloopvergunningen worden verleend door de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar kan de Maatschappij Linkerscheldeover op zeer korte termijn overgaan tot de sloop van de woningen in kwestie. Deze vaststelling wordt daarenboven versterkt door het gegeven dat er reeds 7 woningen waarvoor een sloopvergunning werd verleend in de loop van de procedure werden gesloopt, dit vooraleer enig (nuttig) rechtsmiddel kon worden aangewend.

De inwoners van Doel hebben – aldus het Gentse hof – het rechtens vereiste belang om tegen deze urgente schadedreiging te ageren. Dit belang vloeit rechtstreeks voort uit het feit dat de dorpskern van Doel tot nader order is ingekleurd als woongebied (grotendeels zelfs met culturele, historische en/of esthetische waarde) volgens het gewestplan. Iedere eigenaar en bewoner van de dorpskern heeft belang bij de inrichting van zijn leefomgeving overeenkomstig haar bestemming. Bij een inbreuk hierop, zoals thans het geval nu door de afgifte van de talrijke sloopvergunningen in feite een oneigenlijke wijziging van het gewestplan wordt nagestreefd, beschikken zij over voldoende belang om de handelingen die dit levenskader aantasten te bestrijden.

9. Moeilijker ligt het voor wat betreft de wettigheidstoetsing van artikel 159 Gw.²⁹. De exceptie van onwettigheid schrijft voor dat de hoven en rechtbanken administratieve rechtshandelingen die schijnbaar door een onwettigheid zijn aangetast,

van het kort geding tot het bodemgeschil. Over de interpretatie van art. 584 en 1039 Ger.VV.", *Jura Falc.* 1983-84, 123-143.

- (28) R. VEKEMAN, "Twee oude en twee nieuwe juridische problemen i.v.m. de stedenbouw" (noot onder Voorz. Rb. Dendermonde 3 juni 1992), TMR 1993, 56-59.
- (29) J. THEUNIS, "De "exceptie van onwettigheid" (artikel 159 Gw.): meer vragen dan antwoorden?", RW 2007-08, 1266-1281 (in het bijzonder de eerste vraag van dit artikel).

buiten toepassing laten³⁰. De kortgedingrechter zal de betrokken sloopvergunningen derhalve marginaal dienen te toetsen.

Hierbij komt de kortgedingrechter tot het besluit dat deze *prima facie* beoordeling de wettigheidstoets niet doorstaat en wel om volgende 2 redenen.

Ten eerste, blijkt uit het onderzoek van de kwestieuze sloopvergunningen dat zij geen (afdoende) motivering bevatten omtrent de verenigbaarheid met de goede plaatselijke aanleg. Het mag op het eerste zicht dan misschien geen verwondering wekken dat de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar bij de afgifte van de sloopvergunningen de toets aan de goede ruimtelijke ordening klaarblijkelijk niet op een afdoende manier heeft doorgevoerd, nu uiteindelijk niet meer of minder dan de afbraak van de woningen wordt beoogd, nochtans valt niet in te zien waarom in dergelijke gevallen artikel 19, lid 3 van het KB van 28 december 1972 betreffende de inrichting en de toepassing van de ontwerp-gewestplannen en gewestplannen ‘over het hoofd zou worden gezien’.

Dat de vergunningverlenende overheid zelfs in het geval van sloopvergunningen de toets aan de goede ruimtelijke ordening dient door te voeren werd zeer recent (nog) uitdrukkelijk bevestigd door de Raad van State³¹. Dit impliceert dat de stedenbouwkundige vergunning, *in casu* sloopvergunning, ondubbelzinnig de met de goede plaatselijke aanleg verband houdende redenen moet vermelden waarop de vergunningverlenende overheid haar beslissing steunt³². Dit gebeurde in de bestreden sloopvergunningen niet. Zo werd bijvoorbeeld de impact op de plaatselijke aanleg van iedere vergunning afzonderlijk geenszins verantwoord, noch werd met een woord gerept over de invloed van de talrijke

vergunningen op de dorpskern (die zou verworden tot een “spookdorp”). Deze vaststelling is des te frapperanter voor de woningen die gesitueerd zijn in het woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde, nu wijzigingen aan de bestaande toestand hier moeten worden beoordeeld in het licht van de “*wenselijkheid van het behoud*”³³. In die gevallen is (vaak) een meer stringente motivering vereist.

Ten tweede stelt de kortgedingrechter vast dat geen van de sloopvergunningen aan een openbaar onderzoek werd onderworpen, hoewel dat op basis van artikel 3, 13° van het besluit van de Vlaamse regering van 5 mei 2000 betreffende de openbare onderzoeken over aanvragen tot stedenbouwkundige vergunning en verkavelingsaanvragen vereist lijkt (is).

Het voorgaande leidt tot de conclusie dat de schadedreiging en de (on)wettigheid van de in het geding zijnde overheidshandelingen met succes aannemelijk worden gemaakt door de inwoners van Doel. Nu zij ook de schending van hun subjectieve rechten op een overtuigende wijze aanvoerden, stond niets het opleggen van een ‘voorlopig’ – d.w.z. tot op het ogenblik dat de rechter ten gronde een uitspraak heeft gedaan – sloopverbod voor de woningen in de dorpskern van Doel op te leggen, dit onder verbeurte van een dwangsom.

5. Genadestoot of pyrrusoverwinning?

10. Het hier besproken arrest vormt het voorlopige eindpunt in de hele kortgedingprocedure over de sloop van de woningen in Doel. M.i. blijft namelijk het sluimerende gevaar bestaan dat voorliggende uitspraak – op (korte) termijn – slechts een pyrrusoverwinning zal blijken. Deze ‘overwinning’ is wellicht dus allerminst een eindpunt.

Vooreerst moet worden herhaald dat het Gentse hof een vervalregeling koppelde aan de opgelegde maatregelen. Zo vervalt het sloopverbod van rechtswege als de inwoners van Doel, voor zover dit nog niet zou gebeurd zijn, niet binnen de maand na de betekening van het geannoteerde arrest een rechtscollege ten gronde (Raad van State of bodemrechter) vatten.

(30) A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Mechelen, Kluwer, 2006, p. 810-836 (820-827).

(31) RvS 20 april 2009, nr. 192.409, nv Cofer; zie ook TROS-nieuwsbrief juli 2009, nr. 5, 10, met commentaar van A. EYLENBOSCH.

(32) Uit het vergunningsbesluit moet – overeenkomstig vaste rechtspraak van de Raad van State – bovendien blijken dat de vergunningverlenende overheid is uitgegaan van gegevens die in rechte en feite juist zijn, dat zij die correct heeft beoordeeld en op grond daarvan in redelijkheid tot haar besluit is kunnen komen. Zie onder meer RvS 12 november 2008, nr. 187.857, Le Roy; RvS 10 oktober 2007, nr. 175.600, Wijns; RvS 22 juni 2006, nr. 160.445, Bormans. Zie in dit verband eveneens het artikel van P.-J. DEFOORT, “De goede ruimtelijke ordening en vergunningen. Een juridisch overzicht”, TROS 2008, 93-117, met veelvuldige verwijzingen naar de rechtspraak van de Raad van State.

Artikel 4.8.3, § 1, lid 2 Vlaamse Codex RO.

(33) Zie artikel 6.1.2.3. van het KB van 28 december 1972.

De rechter ten gronde oordeelt daarbij soeverein over de voor hem gebrachte zaak. In huidige casus heeft de Raad van State nog geen uitspraak gedaan over de ingestelde vernietigingsberoepen en dit mag op korte termijn ook niet worden verwacht³⁴.

Ook voor een burgerlijke procedure ten gronde mag al gauw enkele jaren worden gerekend. Deze vaststellingen pleiten in het voordeel van de inwoners van Doel, aangezien het sloopverbod intussen behouden blijft.

Niettemin hebben de inwoners, zoals gezegd, nog geen (definitief) gewonnen spel. Zo blijven er voor de Maatschappij Linkerscheldeover een heel arsenaal aan proceduremogelijkheden om de inwoners van Doel (procedureel) uit te putten. De procedure ten gronde is daarvan slechts één voorbeeld. Daarnaast zou het ook niet verwonderen mocht de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar de sloopvergunningen waartegen een vernietigingsberoep bij de Raad van State werd ingesteld, intrekken³⁵. Naderhand kunnen dan nieuwe, beter gemotiveerde vergunningsbesluiten worden afgeleverd (waarbij de formaliteit van het openbaar onderzoek werd gerespecteerd). Hierdoor zou de huidige procedure zonder voorwerp worden, waardoor de inwoners van Doel verplicht worden om opnieuw de administratieve en burgerlijke kortgedingrechter te vatten, met de bijhorende moeite, tijd en geld die dit kost, dan wel de strijdbijl te begraven en met voldongen feiten te worden geconfronteerd. Na eventuele kortgedingprocedures volgen hoogstwaarschijnlijk opnieuw procedures ten gronde. En zo belandt men in een vicieuze procedureslag.

6. De gevestigde rechtspraak onder druk met de Raad voor vergunningsbetwistingen?

11. Met het decreet van 27 maart 2009 tot aanpassing en aanvulling van het ruimtelijke plannings-

vergunningen- en handhavingsbeleid³⁶ werd een nieuw administratief rechtscollege opgericht: de Raad voor vergunningsbetwistingen³⁷. Deze Raad doet onder meer uitspraak over vernietigingsberoepen ingesteld tegen vergunningsbeslissingen gewezen in laatste administratieve aanleg. De voorzitter van de Raad kan, in de loop van deze procedure, voorlopige voorzieningen treffen.

Door de oprichting van dit nieuwe orgaan wordt de toegang tot de Raad van State afgesloten. Dit heeft ongetwijfeld een impact op de mogelijkheid om (urgent) te reageren tegen (vermeende) stedenbouwmisdrijven.

Uitgaande van de hypothese dat er – na intrekking – nieuwe sloopvergunningen worden afgeleverd, zal dit dienen te gebeuren overeenkomstig de bijzondere procedure, zoals voorzien in artikel 4.7.26. Vlaamse Codex RO. Nu tegen dergelijke vergunningsbesluiten geen administratief beroep meer openstaat, behoort enkel een beroep bij de Raad voor vergunningsbetwistingen tot de mogelijkheden. De grote lijnen voor het instellen van een beroep bij de Raad voor vergunningsbetwistingen liggen vast in de Vlaamse Codex RO. Op concrete toepassingen is het evenwel nog even wachten.

Nu de Vlaamse Codex RO ook slechts summier aangeeft dat de voorzitter van de Raad door het nemen van voorlopige voorzieningen een dreigend moeilijk te herstellen ernstig nadeel kan voorkomen, rees aanvankelijk onduidelijkheid over de precieze toepassing ervan³⁸. Het vermoeden dat de praktijk bij de Raad van State richtinggevend zou zijn, wordt alvast tegengesproken door het recente bericht op de website van de Raad voor vergunningsbetwistingen³⁹. Daar worden immers enkele 'stelregels' geschetst

(34) De Raad van State verwierp de UDN-vordering bij gebrek aan MTHEN enerzijds en bij gebrek aan uiterst dringende noodzakelijkheid anderzijds (zie hoger). Wanneer de Raad tot het besluit komt dat er geen MTHEN voorhanden is, worden de middelen niet eens bestudeerd, omdat het niet vervuld zijn van een van de voorwaarden van artikel 17 RvS-wet volstaat om de vordering te verwerpen. Een vernietiging op basis van artikel 93 van het Procedurereglement behoort bijgevolg ook niet meer tot de mogelijkheden.

(35) Zie voor meer bijzonderheden over de intrekking van administratieve rechtshandelingen J. VANDE LANOTTE en G. GOEDERTIER, *Inleiding tot het publiekrecht. Deel 2. Overzicht Publiekrecht*, Brugge, die Keure, 2003, 735-737 (randnummer 1136) en de daar aangehaalde rechtspraak en rechtsleer.

(36) Decreet van 27 maart 2009 tot aanpassing en aanvulling van het ruimtelijke plannings-, vergunningen- en handhavingsbeleid, BS 15 mei 2009. De ruimtelijkeordeningsregelgeving is thans gecoördineerd in de Vlaamse Codex RO (raadpleegbaar op www.ruimtelijke-ordening.be), die, met uitzondering van enkele bepalingen, in werking is getreden op 1 september 2009.

(37) Zie artikel 4.8.1. e.v. Vlaamse Codex RO.

(38) Zie hierover meer in detail B. ROELANDTS en P.-J. DEFOORT, "Ruimtelijke ordening anno 2009: nieuwe regels, nieuwe vragen", *TROS 2009*, bijzonder nummer 'Eerste commentaar bij de Vlaamse Codex RO', 165. Er blijven – voorlopig althans – nog vele vragen onbeantwoord, o.m. wanneer de voorzitter uitspraak moet doen, aan wie deze uitspraak moet worden betekend en op welke manier.

(39) Zie www.rwo.be (onder de rubriek 'Beleidsdomein RWO' – Raad voor vergunningsbetwistingen – Veelgestelde vragen), laatst geraadpleegd op 4 januari 2010.

die door de Raad voor vergunningsbetwistingen zullen worden gehanteerd in de schorsingsprocedure (bv. indienen van een schorsingsverzoek samen met het vernietigingsberoep, overmaken van het administratief dossier en eventueel een nota door de verwerende partij binnen 10 dagen na de betekening van het schorsingsverzoek, zitting over het schorsingsverzoek binnen 20 dagen na de betekening van het administratief dossier, uitspraak binnen 30 dagen na deze zitting, edm.). Hieruit blijkt dat de UDN-procedure voor de Raad van State niet gehandhaafd zal worden⁴⁰.

Hoewel er, bij gebrek aan praktijkgevallen, nog enige onduidelijkheid blijft of deze maatregelen in het kader van de administratieve beteugeling kunnen volstaan, mag niet worden vergeten dat de toegang tot de burgerlijke (kortgeding)procedure onverkort van toepassing blijft⁴¹. De rechtspraak van het Hof van Cassatie in verband met de parallelle bevoegdheidsverdeling zal vermoedelijk dan ook gehandhaafd blijven. De toekomst zal hierover wellicht uitsluitsel brengen.

W.THYSEN
LDR Advocaten

(40) Er moet wel worden opgemerkt dat vergunningsbesluiten thans moeten worden bekendgemaakt (door middel van aanplakking) en dat zij slechts vanaf de 36^e dag na afgifte uitvoerbaar worden (zie artikel 4.7.19, § 3 Artikel 4.7.23, § 5 en artikel 4.7.26, § 4 Vlaamse Codex RO).

(41) Dit zelfs zonder enige beperking inzake de termijnvereiste.